

Sähköisen lääkemääräyksen toimintamallit

v. 1.81

1.5.2019

Tässä dokumentissa on kuvattu sähköisen lääkemääräyksen käytön toimintamallit sähköistä lääkemääräystä käyttävissä toimintayksiköissä.

Dokumenttia tulee käyttää sisältöä muuttamatta sähköisen lääkemääräyksen käyttöönoton koulutuksissa sekä käytössä ohjeistuksena.

On tärkeää, että toimintamallien tietosisällöt säilyvät yhtenäisenä ja sähköistä lääkemääräystä käytetään valtakunnallisesti samalla tavalla.

Muutoshistoriataulukossa kerrotaan keskeiset muutokset verrattuna edelliseen versioon.

Versio	Pvm	Tekijä/ Hyväksyjä	Kuvaus
1.0	11.9.2011	KunTo/ Kela/ THL	Toimintamallien päivittäminen valmiiksi (Turku, Kotka) kootusta luonnoksesta
1.1	12.4.2012	THL	Toimintamallien muutosten päivitys
1.2	23.10.2012	THL	PKV-lääkkeen uudistaminen, tarkennukset toimintamalleihin
1.3	7.8.2013, 18.10.2013	THL	HE muutokset ja muut tarkennukset
1.4	30.7.2015	THL	Häiriötilanteen toimintamallin tarkennus
1.5	27.08.2015	THL	Sähköisen lääkemääräyksen lakisääteiset muutokset
1.6	17.8.2016	THL	Sähköisen lääkemääräyksen lakisääteiset muutokset II ja muut tarkennukset toimintamalleihin: <ul style="list-style-type: none"> - informointiteksti s. 8 - alaikäisen oikeudet s.14 - 4.7 Lääkemääräyksen luovutuksen kieltäminen - 4.8 Suostumus- ja kieltämissäkirjojen säilytys - 5. Omakanta-palvelu sähköisissä lääkemääräyksissä - 6. Tietojen hakeminen Reseptikeskuksesta – käyttöoikeuksien muutokset - 7. Lääkkeen määrääminen sähköisenä lää-

			<p>kemääräyksenä – sähköisen lääkemääräyksen pakollisuus</p> <ul style="list-style-type: none"> - 7.14 Lääkemääräys annosjakeluun – tarkennettu ohjeita - 7.17 Sairauden hoito/muu – poistettu työtapaturma tietojen kirjaaminen - 7.18 Lääkemääräyksen poikkeuksellinen voimassaolo – huomioitu lääkemääräyksen voimassaolon piteneminen kahteen vuoteen - 7.19 Lääkärin palkkio – lisätty ohje yksityisen terveydenhuollon lääkärinpalkkion kirjaamisesta reseptiin - 7.22 Potilasohje ja yhteenveto terveydenhuollossa – lisätty tieto Potilasohjeeseen tulostuvista yhteystiedoista yksityisessä terveydenhuollossa - 7.23 Sähköiset lääkemääräykset mukaan ulkomaille –täydennetty ohjeistusta - 11. Sähköisen lääkemääräyksen uudistaminen – huomioitu käyttöoikeuksien muutokset ja lääkemääräyksen voimassaolon piteneminen <p>16.3 Potilaan oikeus lokitietoihin - lisätty itsenäisten ammatinharjoittajien ja ammattioikeuden perusteella lääkettä määrävien tietojen näkyminen Omakannan lokitiedoissa</p>
1.61	27.9.2016	THL	<p>7.18. Tartuntatautilain mukainen yleisvaarallisen taudin hoitoon määrätty lääke</p> <p>Alaikäisen oikeudet</p> <ul style="list-style-type: none"> - 3.1 Suullinen informointi - 4.6. Alaikäinen potilas
1.7	7.8.2017	THL	<p>Sosiaali- ja terveysministeriön asetus lääkkeen määräämisestä 1088/2010 1.1.2017 voimaan astuneet muutokset sekä muut tarkennukset toimintamalleihin:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 4.2. Kirjalliset suostumukset (suostumusten nimien muutokset) - 4.6. Alaikäinen potilas - 4.7. Lääkemääräyksen luovutuksen kieltö - 5. Omakanta – palvelu sähköisissä lääkemääräyksissä

			<ul style="list-style-type: none">- luku 7. Lääkkeen määrääminen sähköisenä- Luku 8 Asiointi apteekissa- 9. Sähköisen lääkemääräyksen korjaus (apteekin oikeudet)- 14. Kotihoito, palveluasuminen tai muu vastaava asiakassuhde sosiaali- tai terveydenhuollon palveluyksikköön (toimintamallin laajentaminen myös muihin palveluihin kuin kotihoitoon/palveluasumiseen)- 17. Toiminta häiriötilanteissa
1.8.	30.11.2018	THL	Rajat ylittävä resepti -palvelun toimintamallit
1.81	1.5.2019	THL	Luku 9 Asiointi apteekissa: lisätty toimintamalliin puolesta-asiointi sähköisen valtuutuksen perusteella Luku 10: Sähköisen lääkemääräyksen korjaus: toimintamalli henkilötunnuksen muutos tilanteisiin

Sisällys

1. JOHDANTO	8
2. ASIOIJAN HENKILÖLLISYYDEN VARMISTAMINEN	9
3. POTILAAN INFORMOINTI	9
3.1. SUULLINEN INFORMOINTI	10
3.2. KIRJALLINEN INFORMOINTI	11
3.3. SÄHKÖINEN INFORMOINTI	11
4. POTILAAN SUOSTUMUKSET JA KIELLOT RESEPTIKESKUKSEN TIETOJEN KATSELUUN	11
4.1. SUULLISET SUOSTUMUKSET	11
4.2. KIRJALLISET SUOSTUMUKSET	12
4.3. POTILAAN PUOLESTA ASIOIVAN OIKEUDET ANTAA SUOSTUMUKSIA	13
4.4. POTILAAN KIRJALLISELLA SUOSTUMUKSELLA TOIMIVA HENKILÖ	13
4.5. POTILAAN KIRJALLISELLA SUOSTUMUKSELLA TOIMIVA ORGANISAATION EDUSTAJA	14
4.6. ALAIKÄINEN POTILAS	16
4.7. LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN LUOVUTUKSEN KIELTO	18
4.8. SUOSTUMUSTEN JA KIELTOASIAKIRJOJEN SÄILYTYS	19
5. OMAKANTA-PALVELU SÄHKÖISISSÄ LÄÄKEMÄÄRÄYKSISSÄ	20
6. TIETOJEN HAKEMINEN RESEPTIKESKUKSESTA	21
7. LÄÄKKEEN MÄÄRÄÄMINEN SÄHKÖISENÄ LÄÄKEMÄÄRÄYKSENÄ	23
7.1. LÄÄKKEEN MÄÄRÄÄMISEN EDELLYTYKSET	23
7.2. LÄÄKKEENMÄÄRÄÄMISOIKEUDEN RAJOITUKSET	24
7.3. MÄÄRÄÄMISEHTO	25
7.4. POTILAS VAILLA HENKILÖTUNNUSTA	25
7.5. POTILAS NIMETÖN VAUVA	25
7.6. HUUMAUSAINELÄÄKKEET	25
7.7. APTEEKISSA VALMISTETTAVA LÄÄKE	25
7.8. VALTAKUNNALLISEN LÄÄKETIETOKANNAN ULKOPUOLINEN VALMISTE	25
7.9. PAKKAUKSINA, KOKONAISMÄÄRÄNÄ TAI TIETYKSI AJAKSI	26
7.10. ITEROINTI	27
7.11. UUDISTAMISKIELTO	27
7.12. POTILAAN PAINO	27
7.13. ANNOSTUSOHJE	27
7.14. LÄÄKEMÄÄRÄYS ANNOSJAKELUUN	27
7.15. KÄYTTÖTARKOITUS	29
7.16. ERILLISSELVITYS	29
7.17. SAIRAUDEN HOITO/MUU	29
7.18. TARTUNTATAUTILAIN MUKAINEN YLEISVAARALLISEN TAUDIN HOITON MÄÄRÄTTY LÄÄKE	29
7.19. LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN POIKKEUKSELLINEN VOIMASSAOLO	29

7.20.	LÄÄKÄRINPALKKIO	29
7.21.	VIESTI APTEEKILLE	30
7.22.	MUUT LÄÄKKEEN KÄYTTÖÖN LIITTYVÄT TIEDOT	30
7.23.	POTILASOHJE JA YHTEENVETO TERVEYDENHUOLLOSSA	30
8.	RESEPTIT MUKAAN ULKOMAILLE	31
8.1.	–SÄHKÖINEN RESEPTI EUROOPASSA	32
8.2.	LÄÄKEMÄÄRÄYS ULKOMAILLA OSTOA VARTEN	33
8.3.	ULKOMAAN MATKAA VARTEN ANNETTAVA JÄLJENNÖS	33
9.	ASIOINTI APTEEKISSA	34
9.1.	LÄÄKKEEN NOUTAMINEN APTEEKISTA	34
9.2.	UUDISTAMISPYYNÖT APTEEKISSA	35
9.3.	SUOSTUMUKSET APTEEKISSA	36
9.4.	YHTEENVETO APTEEKISSA	37
10.	SÄHKÖISEN LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN KORJAUS	37
10.1.	UUDEN LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN LAATIMINEN ANNOSVAHVUUDEN MUUTTUESSA	39
10.2.	SÄHKÖISEN LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN LUKITSEMINEN	39
10.3.	POTILASOHJE KORJATUSTA LÄÄKEMÄÄRÄYKSESTÄ	39
11.	SÄHKÖISEN LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN MITÄTÖINTI	39
11.1.	MITÄTÖINTI HOIDOLLISISTA SYISTÄ	40
11.2.	MITÄTÖINTI TEKNISESTÄ SYYSTÄ	40
11.3.	MITÄTÖINTI POTILAAN TARKOITUKSELLISESTI ANTAMIEN VIRHEELLISTEN TIETOJEN TAKIA	41
12.	LÄÄKEMÄÄRÄYKSEN UUDISTAMINEN	41
12.1.	PYYNTÖ MUULLE KUIN LÄÄKKEEN MÄÄRÄÄJÄLLE	41
12.2.	PYYNTÖ LÄÄKKEEN MÄÄRÄÄJÄLLE	46
12.3.	PYYNTÖ APTEEKISTA	46
12.4.	PYYNTÖ SÄHKÖISELLÄ PALVELULLA	46
12.5.	PYYNTÖ OMAKANNAN KAUTTA	46
13.	UUDISTAMISPYYNÖN KÄSITTELY	47
13.1.	UUDISTAMISPROSESSI TERVEYDENHUOLLOSSA	47
13.2.	UUDISTAMISPYYNÖN PALAUTTAMINEN	48
13.3.	UUDISTAMISPYYNÖN HYLKÄÄMINEN	48
13.4.	UUDISTAMISPYYNÖN HYVÄKSYMINEN	49
13.5.	UUDISTAMISPYYNÖN TULOKSEN ILMOITTAMINEN	49
13.6.	OIKEUS SAADA TIETO UUDISTAMISPYYNÖN TILASTA	50
14.	APTEEKKISOPIMUSPOTILAAT	50
15.	KOTIHOITO, PALVELUASUMINEN TAI MUU PITKÄAIKAINEN ASIAKASSUHDE SOSIAALI- TAI TERVEYDENHUOLLON PALVELUYSIKKÖÖN	50
15.1.	ASIAKKAAN / POTILAAN TUNNISTAMINEN	51
15.2.	POTILAS EI TÄYSIN YMMÄRRÄ SÄHKÖISTÄ LÄÄKEMÄÄRÄYSTÄ	51

15.3.	POTILAS ITSE TAI JOKU MUU HENKILÖ	51
15.4.	PALVELUNTUOTTAJA ILMAN KIRJALLISTA SUOSTUMUSTA	51
15.5.	LÄÄKITYKSEN MUUTTAMINEN ILMAN LÄÄKÄRIN VASTAANOTTOA	52
15.6.	UUDISTAMINEN PALVELUNTUOTTAJAN ASIAKKAILLA	52
15.7.	ASIAKKAAN LÄÄKKEIDEN NOUTAMINEN APTEEKISTA	53
16.	POTILAAN LÄÄKITYS OSASTOHOIDON AIKANA	53
17.	POTILAAN OIKEUDET	55
17.1.	POTILAAN TARKASTUSOIKEUS	56
17.2.	OIKEUS SAADA ITSEÄÄN KOSKEVAT VIRHEELLISET TIEDOT KORJATUKSI	56
17.3.	POTILAAN OIKEUS LOKITIE TOIHIN	57
18.	TOIMINTA HÄIRIÖTILANTEISSA	58

1. Johdanto

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen sähköistä käsittelyä koskevan lain¹ mukaisesti sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköillä on velvollisuus liittyä valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin lakisääteisissä aikatauluissa. Tällä hetkellä kansallisiin tietojärjestelmäpalveluihin kuuluu sähköinen lääkemääräys, Lääketietokanta, Rajat ylittävä resepti -palvelu, Potilastiedon arkisto, Sosiaalihuollon asiakastiedon arkisto, Tiedonhallintapalvelu sekä kansalaisille suunnattu Omakanta-palvelu.

THL/ OPER vastaa sekä julkisen että yksityisen terveydenhuollon ja sosiaalihuollon kansallisesta tietojärjestelmäpalveluiden käyttöönoton ja käytön seurannasta ja ohjauksesta. OPER tukee organisaatioita koulutusten ja muutoksenhallinnan suunnittelussa ja toteutuksessa laatimalla kansalliset toimintamallit sähköisen lääkemääräyksen ja Potilastiedon arkiston käyttöä varten.

Tämä dokumentti sisältää sähköisen lääkemääräyksen toimintamallien kuvauksen, mitä voidaan käyttää alueellisen tai paikallisen koulutuksen suunnittelun tukena. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköt vastaavat henkilökuntansa kouluttamisesta Kanta-palveluiden käyttöön.

Tässä dokumentissa annettu ohjeistus korvaa seuraavat THL:n aiemmat ohjeet:

Ohje 1/2012 Toimintaohje sähköisen lääkemääräyksen annosohjeen kirjoittamisessa 29.3.2013 (THL/515/10.00.00/2012). Ohje huomioitu sivulla 22 luku 7.13 Annostusohje.

Ohje 1/2014 Lääkkeen vahvuuden muuttuminen sähköisessä lääkemääräyksessä 07.03.2014 (THL/391/9.09.00/2014) Ohje huomioitu sivulla 29 luku 9.1 Uuden sähköisen lääkemääräyksen laatiminen annosvahvuuden muuttuessa sekä sivulla 22 luku 7.13 Annostusohje.

Ohje 3/2014 Sähköinen lääkemääräys annosjakelun piirissä oleville potilaille 20.5.2014 (THL/627/9.09.00/2014). Ohje huomioitu sivulla 22 luku 7.14 Lääkemääräys annosjakeluun.

Ohje 5/2015: Pääasiassa keskushermostoon vaikuttavien lääkkeiden sekä huumausainelääkkeiden määrääminen ja toimittaminen 1.11.2015 jälkeen 11.6.2015 (THL/675/4.09.00/2015) Ohje huomioitu sivulla 14 luku 4.7 Lääkemääräyksen luovutuksen kieltö.

Ohje 8/2015: Sähköisen lääkemääräyksen muutoksia ja toimintamallin tarkentaminen 1.11.2015 alkaen 23.10.2015 (THL 1295/9.09.01/2015). Ohje huomioitu sivulla 18 luku 7. Lääkkeen määrääminen sähköisenä lääkemääräyksenä, sivulla 21 luku 7.8 Valtakunnallisen lääketietokannan ulkopuolinen valmistelu sekä sivulla 25 luku 7.23 Sähköiset lääkemääräykset mukaan ulkomaille.

¹ <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070159>

2. Asioijan henkilöllisyyden varmistaminen

Terveystieteidenhuollossa asioijan henkilöllisyys pitää aina varmistaa asioinnin yhteydessä, näin myös sähköiseen lääkemääräykseen liittyvän asioinnin yhteydessä. Henkilöllisyyden varmistamiseen on käytettävissä useita keinoja.

Käynnin yhteydessä asioijan henkilöllisyys varmistetaan joko henkilöllisyystodistuksen tai Kela-kortin avulla tai henkilö tunnetaan ennestään.

Alaikäisen, jolla ei ole henkilöllisyystodistusta tai jota ei tunneta, henkilöllisyys pyritään varmistamaan hänelle esitettyjen kysymysten perusteella esim. osoite, vanhemmat, sisarukset ja muut asiat, joiden tiedot löytyvät potilastietojärjestelmästä.

Toisen henkilön avustamana asioiva potilas, jota ei tunnusteta kuvallisen kortin avulla eikä tunneta, henkilöllisyys pyritään varmistamaan potilaan Kela-kortin avulla ja avustavalle henkilölle esitettyjen kysymysten perusteella (esim. potilaan osoite ja muut asiat, joiden tiedot löytyvät potilastietojärjestelmästä).

Puhelinkontaktissa henkilöllisyys pyritään varmistamaan henkilölle esitettyjen kysymysten ja hänen niihin antamien vastausten perusteella.

PKV- ja huumausainelääkemääräyksen yhteydessä potilaan tunnistamistapoja ovat passi, ajokortti tai henkilöllisyystodistus.

3. Potilaan informointi

Potilaalle on annettava tiedot sähköisestä lääkemääräyksestä ja siihen liittyvistä potilaan oikeuksista ennen lääkemääräyksen laatimista. Lisäksi potilaalle tulee antaa tiedot sähköiseen lääkemääräykseen liittyvistä valtakunnallisista tietojärjestelmäpalveluista, niiden yleisistä toimintaperiaatteista sekä näiden tietojärjestelmäpalvelujen järjestäjästä, lääkemääräystietojen luovutuksen edellytyksistä, tietojen suojaamisesta sekä muista potilaan kannalta merkityksellisistä tietojen käsittelyyn liittyvistä seikoista.

Potilas voidaan informoida terveydenhuollon toimintayksikössä suullisesti, kirjallisesti tai sähköisen tiedonvälityksen kautta.

Toimintayksikössä suositeltavin tapa on, että potilaat informoidaan ajanvarauksen tai ilmoittautumisen yhteydessä. Vastuu potilaan informoinnista on viime kädessä lääkärillä, jos potilas ei ole saanut informaatiota ennen ensimmäisen sähköisen lääkemääräyksen laatimista muualta. Annettu informointi merkitään potilastietojärjestelmään. Työntekijä merkitsee informaation annetuksi myös, jos potilas kertoo saaneensa informoinnin jo aiemmin jossakin muussa terveydenhuollon toimintayksikössä.

Potilaan itsemääräämisoikeus

Potilaslaki edellyttää, että potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Jos täysi-ikäinen potilas ei mielenterveydenhäiriön, kehitysvammaisuuden tai muun synnyn vuoksi pysty päättämään hoidostaan, potilaan laillista edustajaa, lähiomaista tai muuta läheistä on ennen tärkeän hoitopäätöksen tekemistä kuultava, jotta saataisiin selville, millainen hoito parhaiten vastaisi potilaan tahoja.

Sähköisen lääkemääräyksen käyttöön siirtymistä ei voida pitää tärkeänä hoitopäätöksenä, joka edellyttäisi potilasta edustavien muiden tahojen kuulemista asiassa. Sähköinen lääkemääräys on väline, joka mahdollistaa lääkehoidon toteuttamisen mahdollisimman turvallisesti ja tehokkaasti potilaan parhaaksi. Täten sähköisen lääkemääräyksen käyttöön voidaan siirtyä, vaikka potilas itse ei täysin ymmärrä informaatiota.

Potilaan informoinnissa ja muissa yhteyksissä käytetään sähköisestä lääkemääräyksestä annetussa laissa olevaa käsitettä kokonaislääkitys, vaikka Reseptikeskuksessa on tiedot ainoastaan sähköisistä lääkemääräyksistä ja niiden toimitustiedoista.

3.1. Suullinen informointi

Sähköisestä lääkemääräyksestä annettuun lakiin on kirjattu, mitä potilaalle pitää kertoa sähköisestä lääkemääräyksestä. Lain pohjalta laaditun suullisen informoinnin suositeltava sisältö voi olla seuraava:

”Olemme siirtyneet käyttämään sähköistä lääkemääräystä. Samalla kun lääkäri määrää sinulle lääkkeen, hän tallentaa lääkemääräyksesi tiedot valtakunnalliseen Reseptikeskukseen. Kun tiedot ovat yhdessä paikassa, kokonaislääkityksesi arviointi helpottuu ja haitallisia yhteisvaikutuksia voidaan ehkäistä aiempaa paremmin.

Paperireseptin sijasta saat potilasohjeen. Siinä on vastaavat tiedot kuin paperireseptissä. Apteekki hakee tarvitsemansa reseptitiedot Reseptikeskuksesta. Asiointi apteekissa on sujuvaa, kun otat mukaasi potilasohjeen. Myös apteekissa opastetaan tarvittaessa sähköisen lääkemääräyksen käytössä.

Sinun hoitoosi osallistuvat ammattihenkilöt voivat katsoa Reseptikeskuksessa olevia tietojasi sinun luvallasi. Voit myös itse katsoa omia lääkemääräyksiä Omakanta-palvelusta, jonne kirjaudut luotettavasti henkilökohtaisilla verkkopankkitunnuksillasi, sähköisellä henkilökortillasi tai mobiilivarmenteella. Palvelu löytyy osoitteesta www.omakanta.fi

Sinulla on myös oikeus kieltää lääkemääräyksen näkyminen toisille lääkäreille ja muille sinua hoitaville ammattihenkilöille sekä apteekkeille. Jos kiellät reseptin näkymisen, sinulla on oltava apteekissa asioidessasi mukana potilasohje tai yhteenvedotuloste.”

Lisäksi seuraaville ryhmille:

Potilas alle 18-vuotias, mutta arvioitu kykeneväksi hoitamaan omia terveysasioitaan:

Huoltajallasi on oikeus saada apteekista reseptiesi tiedot. Alaikäisen huoltaja voi hoitaa apteekissa kaikkia alaikäisen lapsensa lääkemääräyksiin liittyviä asioita. Huoltaja voi aina saada resepteistä yhteenvedon apteekista tai

tarkastusoikeuden perusteella Kelasta. Sinulla on myös oikeus kieltää lääkemääräyksen näkyminen toisille lääkäreille ja muille sinua hoitaville ammattihenkilöille sekä apteekkeille. Samalla estyy reseptin tietojen luovutus apteekista huoltajalle. Jos kiellät reseptin näkymisen, sinulla on oltava apteekissa asioidessasi mukana potilasohje tai yhteenvedotuloste.”

Potilaan puolesta asioiva huoltaja:

Huoltajat voivat katsoa alle 10-vuotiaiden lasten tietoja Omakannasta. Omakannasta voi katsella 1.8.2016 jälkeen kirjoitettuja lasten reseptejä. Mahdollisuus laajenee myöhemmin koskemaan kaikkien alaikäisten huoltajia. Huoltaja voi myös pyytää apteekista tai terveydenhuollosta yhteenvedon lapsensa resepteistä.

3.2. Kirjallinen informointi

Jos informointi annetaan suullisesti tai sähköisen tiedonvälityksen avulla, on potilaalla oltava mahdollisuus saada tiedot myös kirjallisena, [esite: Resepti – Potilastiedon arkisto](#). Suomen- ja ruotsinkielisiä potilasesitteitä voi tilata Kelalta. Tilausohjeet löytyvät www.kanta.fi -sivustolta, kohdasta Ammattilaisille > Palvelut > Materiaalipankki > Tilaa materiaalia.

Potilasesite (suomeksi, ruotsiksi, saameksi, englanniksi, viroksi, venäjäksi, arabiksi, somaliksi ja soraniksi) on myös tulostettavissa www.kanta.fi -sivustolta, kohdasta Materiaalipankki > Esitteet.

3.3. Sähköinen informointi

Sähköinen informointi voidaan myös antaa terveydenhuollossa käytössä olevan sähköisen asiointipalvelun kautta.

4. Potilaan suostumukset ja kiellot Reseptikeskuksen tietojen katseluun

4.1. Suulliset suostumukset

Potilaan suullinen suostumus tarvitaan Reseptikeskuksessa olevien **kaikkien tietojen** katseluun:

- aina hoitotilanteessa
- yhteenvedon tulostamiseen

Suullinen suostumus voidaan pyytää potilaalta joko vastaanotolla, puhelimitse tai luotettavan sähköisen palvelukanavan kautta (ei kuitenkaan sähköpostitse). Hoitava lääkäri tai hoitoon osallistuva ammattihenkilö pyytää potilaalta suostumuksen käynnin tai hoitojakson aikana.

Suullista suostumusta ei tarvitse antaa:

- PKV- ja huumausainelääkettä määrävälle, jolle näytetään tiedot kaikista potilaalle määrätystä PKV- ja huumausainelääkkeistä ja niiden toimitustiedoista
- lääkemääräyksen uudistamisesta vastaavalle terveydenhuollon tai sosiaalihuollon toimintayksikölle taikka lääkkeen määräjälle potilaan uudistettavaksi pyytämän lääkemääräyksen tietojen osalta
- lääkkeen määräjälle hoitosuhteen jatkuessa hänen Reseptikeskukseen tallentamistaan lääkemääräyksistä ja niiden toimitustiedoista sekä hoitosuhteesta riippumatta niistä apteekin Reseptikeskukseen tallentamista lääkemääräyksistä, joihin hänet on merkitty lääkkeen määräjäksi sekä näihin lääkemääräyksiin liittyvistä toimitustiedoista
- kiireellisissä tilanteissa (ns. hätähaku) terveydenhuollon tai sosiaalihuollon toimintayksikölle taikka terveydenhuollon ammattihenkilölle Reseptikeskukseen tallennetuista lääkemääräyksistä ja niiden toimitustiedoista, jos potilas on antanut luovutuskiellon mutta on erikseen ilmoittanut, että tiedot ovat nähtävissä kiireellisissä tilanteissa luovutuskielloista huolimatta.

Suostumusta ei myöskään tarvitse antaa lääkemääräyksen toiminnasta vastaavalle terveydenhuollon palvelujen antajan, Kansaneläkelaitoksen tai tietojärjestelmän toimittajan palveluksessa olevalle tekniselle henkilöstölle häiriö- ja virhetilanteiden selvittämisen yhteydessä.

4.2. Kirjalliset suostumukset

Suostumuslomakemallit löytyvät Kelan Kanta-Ekstranetistä. Ekstranettiin kirjaudutaan Verohallinnon Katso-tunnistuksen avulla.

Jos potilaan tietoja katsotaan terveydenhuollossa muussa kuin hoitotilanteessa

Potilaan kirjallinen suostumus tarvitaan Reseptikeskuksessa olevien kaikkien tietojen katseluun hoitoon liittymättömissä tilanteissa (esim. valitukset tai muistutukset).

Resepti-palvelun suostumus: Reseptitietojen katsominen muussa kuin hoitotilanteessa sosiaali- tai terveydenhuollossa

Jos potilaan lääkitysasioita hoitaa joku muu henkilö (omainen, edunvalvoja)

Resepti-palvelun suostumus: Asiakkaan puolesta toimivalle henkilölle sosiaali- tai terveydenhuollossa asiointia varten

Jos potilaan lääkitysasioita hoitaa organisaation edustaja

Resepti-palvelun suostumus: Asiakkaan puolesta toimivalle sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalle.

Suostumus reseptitietojen luovuttamiseen muille Euroopan maille voidaan antaa vain Omakannassa.
Lue lisää Rajat ylittävä resepti -palvelun suostumuksesta luvusta [8 Reseptit mukaan ulkomaille](#).

4.3. Potilaan puolesta asioivan oikeudet antaa suostumuksia

Sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä potilaan puolesta sähköiseen lääkemääräykseen liittyviä suostumuksia voivat antaa

- potilaan huoltaja tai muu laillinen edustaja, jolla on oikeus potilaan terveysasioiden hoitoon
- potilaan kirjallisella suostumuksella toimiva henkilö
- potilaan kirjallisella suostumuksella toimiva organisaation edustaja

Muut tahot eivät voi antaa potilaan puolesta suostumuksia, vaikka he voivat hoitaa joitakin asioita, esimerkiksi esittää reseptin uudistamispyynnön terveydenhuollolle.

Henkilö, joka ei ymmärrä suostumuksen merkitystä, ei voi antaa pätevää suostumusta. Jos tällaisella henkilöllä ei ole laillista edustajaa, kukaan ei voi antaa suostumusta potilaan puolesta. Jos henkilön asiat eivät muuten hoidu, viime kädessä tulee kyseeseen edunvalvojan määrääminen potilaalle terveyttä koskevia asioita varten.

Potilaan huoltaja ja laillinen edustaja voi antaa potilaan puolesta reseptiin liittyviä suostumuksia kuten potilas itse. Tieto alaikäisen potilaan huoltajasta/huoltajista on potilastietojärjestelmässä.

Huostaanotto- tai sijoitustilanteissa huoltajuus säilyy alaikäisten lasten vanhemmilla, jollei vahvistetulla sopimuksella ole sovittu tai oikeuden päätöksellä määrätty toisin. Sijoitusperheen vanhempi, joka ei ole lapsen huoltaja, ei voi antaa reseptiin liittyviä suostumuksia lapsen puolesta.

Huoltajan lisäksi laillisella edustajalla tarkoitetaan potilaan virallista edunvalvojaa, jonka tehtäväksi on määrätty potilaan terveyttä koskevien asioiden hoitaminen. Pelkästään päämiehensä taloudellisia asioita varten määrätty edunvalvoja ei ole oikeutettu antamaan suostumusta potilaan puolesta. Potilaan edunvalvojan ja edunvalvojan tehtävän voi osoittaa otteella holhousrekisteristä.

4.4. Potilaan kirjallisella suostumuksella toimiva henkilö

Potilas voi kirjallisella suostumuksella antaa nimeämälleen henkilölle oikeuden antaa reseptiin liittyviä suostumuksia puolestaan nimetyssä sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä.

Potilaan nimeämän henkilön pitää olla täysi-ikäinen, jolla on virallinen henkilötunnus. Terveydenhuollon toimintayksiköllä tarkoitetaan esimerkiksi kunnan koko terveyskeskusta, ei sen yksittäistä terveysasemaa.

Potilaan antamaan kirjalliseen suostumukseen sisältyy seuraavat asiat:

- Sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikkö voi tarvittaessa uudistaa potilaan lääkemääräyksiä nimetyn henkilön pyynnöstä. Uudistamisen yhteydessä hoitavalla lääkärillä ja sairaanhoita-

jalla on oikeus potilaan kaikkiin Reseptikeskuksen tietoihin paitsi niihin resepteihin, jotka potilas on erikseen kieltänyt. Tähän ei tarvita erikseen puolesta asioivan suostumusta. Jos reseptiä ei uudisteta, asiasta ilmoitetaan soittamalla potilaan nimeämälle henkilölle. Jos ko. henkilöllä ei ole puhelinta, asia on ilmoitettava hänelle kirjeellä.

- Lääkehoidon turvallisuuden varmistamiseksi hoitava lääkäri ja sairaanhoitaja voivat tarvittaessa tarkastella Reseptikeskuksen tietoja. Tähän ei tarvita erikseen puolesta asioivan suostumusta.
- Potilaan nimeämä henkilö voi tarvittaessa antaa suullisen suostumuksen reseptin mitätöintiin.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikkö voi antaa potilaan nimeämälle henkilölle pyynnöstä yhteenvedon Reseptikeskuksen tiedoista.
- Suostumus on voimassa toistaiseksi. Potilas voi halutessaan peruuttaa suostumuksen. Peruutus tehdään kirjallisesti siihen sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikköön, johon suostumus on annettu.
- Tieto suostumuksesta kirjataan potilastietojärjestelmään. Kirjaukseen tulee sisältyä potilaan nimeämän henkilön etu- ja sukunimi, henkilötunnus ja puhelinnumero sekä suostumuksen voimassaolon alkupäivämäärä ja tarvittaessa päättymispäivä.
- Mahdollisesta peruutuksesta tehdään potilastietojärjestelmään tarvittavat merkinnät.

Resepti-palvelun suostumus: Asiakkaan puolesta toimivalle henkilölle sosiaali- tai terveydenhuollossa asiointia varten

Resepti-palvelun suostumuksen peruuttaminen: Asiakkaan puolesta toimineelle henkilölle, sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalle tai apteekille.

4.5. Potilaan kirjallisella suostumuksella toimiva organisaation edustaja

Potilas voi kirjallisella suostumuksella antaa organisaation edustajalle oikeuden antaa reseptiin liittyviä suostumuksia puolestaan nimetyssä sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä ja apteekissa. Organisaatio voi olla esimerkiksi kotihoidon tai palveluasumisen yksikkö, päihdehuollon yksikkö tai sosiaalihuollon yksikkö, jonka asiakas potilas on. Oikeus on palveluntuottajan edustajalle, ei nimetylle työntekijälle. Sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksiköllä tarkoitetaan esimerkiksi kunnan koko terveyskeskusta, ei sen yksittäistä terveysasemaa. **Potilaan antamaan kirjalliseen suostumukseen sisältyvät seuraavat asiat**

- Sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikkö voi tarvittaessa uudistaa reseptin, ja uudistava lääkkeen määrääjä saa tarvittaessa katsoa Reseptikeskuksessa olevia reseptitietoja. Jos lääke-

määräystä ei voi uudistaa, asiasta saa ilmoittaa soittamalla palvelujen tuottajan yhteyshenkilölle.

- Myös apteekki voi tarvittaessa pyytää lääkemääräyksen uudistamista terveydenhuollosta, jolloin apteekki ja uudistava lääkkeen määrääjä saavat tarvittaessa katsoa Reseptikeskuksessa olevia reseptitietoja.
- Hoitava lääkäri, muu hoitoon osallistuva ammattihenkilö tai apteekki voi tarvittaessa tarkastella Reseptikeskuksessa olevia reseptitietoja, jotta hän voi varmistua lääkehoidon turvallisuudesta (kokonaislääkitys ja lääkkeiden haitalliset yhteisvaikutukset). Myös sosiaalihuollon palvelujen tuottajan palveluksessa oleva hoitava lääkäri tai muu hoitoon osallistuva ammattihenkilö voi tarvittaessa tarkastella potilaan Reseptikeskuksessa olevia tietoja, kun yksikkö on liittynyt Resepti- palvelun käyttäjäksi.
- Nimetyt palvelujen tuottajan edustaja voi antaa suostumuksen lääkemääräyksen mitätöintiin, jos lääkitys tarkistetaan eikä sen perusteella lääkemääräystä enää tarvita.
- Nimetyt palvelujen tuottajan edustajalle voi pyydetessä antaa yhteenvedon resepteistä.
- suostumuksen päättymiseen liittyvä ilmoitus tehdään kirjallisena ja siinä tulee yksilöidä potilas ja annettu suostumus (päivämäärä ja osapuolet), suostumuksen päättymispäivä ja syy. Jos hoitosuhde päättyy, päättyy samalla suostumuksen voimassaolo. Erillistä peruuttamista potilaan taholta ei tarvita. Kuolleen potilaan osalta peruuttamislomaketta ei edes voi kukaan allekirjoittaa.
- Jos hoito- tai asiakassuhde jatkuu, mutta potilas jostain syystä haluaa peruuttaa suostumuksensa, riittää potilaan allekirjoittaman peruuttamislomakkeen toimittaminen palveluntuottajalle ja apteekille.

Potilaan lisäksi jokainen suostumuksessa nimetty organisaatio tarvitsee suostumuksesta alkuperäiskappaleen. Niiden toimittamisesta toimijoille vastaa se palveluntuottaja, jolle suostumus ensisijaisesti annetaan.

Potilaan suostumus on voimassa toistaiseksi, kuitenkin enintään siihen asti kun hoito- tai asiakassuhde päättyy. Potilas voi halutessaan peruuttaa antamansa suostumuksen jo aiemmin. Peruutus tehdään kirjallisena niille toimijoille, joille suostumus on annettu.

Kun potilas siirtyy toiseen palveluyksikköön, vaikka se olisikin samaan toimintayksikköön kuuluva, on vanhat suostumukset peruttava ja allekirjoitettava uudet suostumukset uuteen yksikköön.

Tieto suostumuksesta kirjataan potilastietojärjestelmään. Kirjaukseen tulee sisältyä palveluntuottaja, potilaan lääkeasioista ko. organisaatiossa vastaavan (esimies) työntekijän nimi ja yksikön puhelinnumero sekä apteekin tiedot.

Mahdollisesta peruutuksesta tehdään potilastietojärjestelmään tarvittavat merkinnät. Vastaavasti menetellään suostumuksen antajan asiakassuhteen päättyessä.

Huomioitavaa:

- Jos halutaan antaa suostumus tietyssä erikoissairaanhoidon yksikössä asiointia varten, niin silloin suostumuslomakkeella tulee yksilöidä tämä organisaatio.
- Jos suostumus pyydetään myös erikoissairaanhoidossa asiointia varten, pitäisi asioinnin lähtökohtaisesti olla jollain tavalla säännöllistä. Turhaan/varmuuden vuoksi etukäteen asiakkailta ei siis pitäisi pyytää suostumuksia.
- Jos potilas asioi erikoissairaanhoidossa, hän voi kuitenkin aina vastaanotolla antaa lääkärille tai sairaanhoitajalle suullisen suostumuksen Reseptikeskuksen tietojen katseluun ja esim. reseptin mitätöintiin.
- Sosiaali- tai terveydenhuollon palveluntuottajan edustaja saa potilaan suostumuksella pyydettyä yhteenvedon lääkemääräyksistä esim. apteekista.
- Annetun suostumuksen perusteella tieto siitä voidaan kirjata potilasrekisteriin.
- Kukin toimintayksikkö säilyttää oman kappaleensa suostumuslomakkeista

Resepti-palvelun suostumus: Asiakkaan puolesta toimivalle sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalle.

Resepti-palvelun suostumuksen peruuttaminen: Asiakkaan puolesta toimineelle henkilölle, sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantajalle tai apteekille.

4.6. Alaikäinen potilas

Terveydenhuollossa alaikäinen voi hoitaa resepteihin liittyviä asioitaan ilman huoltajaa, kun terveydenhuollossa on arvioitu alaikäisen kykenevän päättämään itse omasta hoidostaan.

Tällöin alaikäinen voi antaa suullisen suostumuksensa

- yhteenvedon tulostamiseen
- kokonaislääkityksen selvittämiseen

- uusimispyynnön tekemistä varten.

Uusimispyynnön yhteydessä alaikäinen voi antaa suostumuksensa Reseptikeskuksessa olevien kaikkien tietojensa katsomiseen ja yhteystietonsa tekstiviesti-ilmoittamista varten.

Jos alaikäinen katsotaan kykeneväksi päättämään hoidostaan, hän voi itse päättää potilastietojensa luovuttamisesta ja tehdä suostumuksen tai kiellon henkilökohtaisesti terveydenhuollon palvelun antajalle. Jos alaikäinen katsotaan kykeneväksi päättämään hoidostaan, se poistaa hänen huoltajaltaan myös oikeuden antaa alaikäistä koskevaa suostumusta tai perua kielloja. Itse hoidostaan päättämään kykenevä alaikäinen voi näin ollen kieltää itseään koskevien tietojen luovutuksen.

Alaikäisen huoltaja voi hoitaa apteekissa kaikkia alaikäisen lapsensa resepteihin liittyviä asioita. Huoltaja voi saada resepteistä yhteenvedon apteekista tai tarkastusoikeuden perusteella Kelasta. Jos kypäksi todettu 10–17-vuotias alaikäinen haluaa estää reseptien tietojen luovuttamisen huoltajalle apteekista, on alaikäisen tehtävä terveydenhuollossa reseptikohtainen kiello. Kielletyt reseptit eivät näy apteekki-tulosteilla. Alaikäinen voi hakea reseptin apteekista vain potilasohjeen tai Omakannasta tulostetun yhteenvedon avulla. Kielletyt reseptit eivät myöskään näy toisessa terveydenhuollon yksikössä. Toimintamalli on väliaikainen, kunnes huoltajille osoitettuun kielloon voidaan käyttää siihen tarkoitettua kielloa.

Kun alaikäinen ei ole kykenevä päättämään omasta hoidostaan itse, suostumukset antaa potilaan huoltaja. Huoltaja ei voi kuitenkaan tehdä lääkemääräyskohtaisia kielloja. Potilaslain 9§ 4 momentin mukaisesti potilaan huoltajalla ei ole oikeutta kieltää alaikäisen potilaan henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi annettavaa tarpeellista hoitoa. Koska potilasasiakirjat voivat sisältää alaikäisen hengen tai terveyden kannalta tarpeellista tietoa, on tämän perusteella katsottu, että vanhemmat eivät saa kieltää lasta koskevien tietojen luovutusta.

Alaikäisen asiointi apteekissa

Alaikäinen voi noutaa apteekista hänelle määrätyn lääkkeen.

Alle 15-vuotias ei voi antaa apteekissa mitään reseptiin liittyviä suostumuksia, vaan niihin tarvitaan aina huoltajan esittämä suostumus.

15 vuotta täyttänyt alaikäinen voi antaa apteekissa suullisen suostumuksensa sitä vaativiin toimintoihin (reseptin uusiminen, kokonaislääkityksen tarkistaminen, reseptin mitätöinti ja yhteenvedon tulostaminen). 15 vuotta täyttänyt voi myös antaa suostumuksia puolestaan asioivalle.

4.7. Lääkemääräyksen luovutuksen kieltö

Potilas voi kieltää yksittäisen tai useamman lääkemääräyksen luovutuksen sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoille ja apteekkeille. Kiellon saa perua milloin tahansa. Kiellon ja sen perumisen voi tehdä Omakanta-palvelussa. Potilas voi pyytää myös häntä hoitavaa ammattihenkilöä kirjaamaan tai perumaan kiellon potilastietojärjestelmän kautta. Potilaan sijaan hänen laillinen edustajansa voi perua tai lieventää potilaan tekemiä kielloja. Potilaan laillisella edustajalla ei ole oikeutta lisätä uusia kielloja.

Palvelun antajalle annettava kieltö annetaan pääsääntöisesti paikan päällä sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä. Erityistilanteissa, esimerkiksi jos potilas on kotiin annettavien palveluiden piirissä eikä käytännössä asioi sosiaali- tai terveydenhuollon yksiköissä, kiellon voi antaa erillisillä Kelan tuottamilla kieltolomakkeilla. Lomakkeet löytyvät Kelan Kanta-Ekstranetistä. Tällöin potilas allekirjoittaa kiellon kotonaan. Ammattihenkilö tallentaa tiedon jälkikäteen potilastietojärjestelmään, josta se edelleen välittyy Tiedonhallintapalveluun.

Potilaalle tulee tiedottaa, että kieltö koskee myös tilanteita, joissa hän on äkillisen henkeä uhkaavan sairauden tai loukkaantumisen vuoksi tajuton ja sen vuoksi kykenemätön perumaan tekemänsä kiellon. Potilas voi kieltolomakkeessa kuitenkin ilmoittaa, että kiellot eivät ole voimassa hätätilanteessa. Lääkemääräyksiä *tiedot voidaan luovuttaa hätätilanteessa* valinta koskee kaikkia kiellettyjä reseptejä, sitä ei voi määritellä reseptikohtaisesti. Potilaalle on myös hyvä kertoa kiellon vaikutuksista hänen lääkahoitoonsa, kuten että lääkähoidon kokonaisarviota ei voida tehdä apteekissa tai lääkkeen määrääjän toimesta, kun lääkitystietoa ei ole käytettävissä.

Kielloja lisättäessä haetaan reseptilista Reseptikeskuksesta. Reseptilistalta poimitaan kiellettävät reseptit kiellon tekemistä varten. Listalla ei näy potilaan aikaisemmin kieltämiä reseptejä. Kiellot tallennetaan reseptin kieltöasiakirjalle, joka tulostetaan ja potilas allekirjoittaa tulosteen. Kielloja käsittelevän henkilön tulee kertoa potilaalle, että hän tulee näkemään potilaan mahdollisesti aikaisemmin kieltämät reseptit kieltöasiakirjan tulostamisen yhteydessä.

Kiellojen perumisen yhteydessä haetaan potilaan reseptin kieltöasiakirja. Kielloja peruvalla käyttäjälle näytetään kaikki potilaan kieltämät reseptit. Kiellon peruminen voidaan tehdä yhden tai useamman reseptin kohdalta. Kieltöasiakirja tulostetaan ja potilas allekirjoittaa tulosteen.

Allekirjoitus pyydetään ennen päivitetyn kieltöasiakirjan tallentamista. Mikäli kuitenkin asiakirja on jo ehditty tallentaa ja potilas kieltäytyy allekirjoittamasta paperista asiakirjaa, kiellojen käsittelijä peruu tehdyt kiellot.

Jos potilas ei ole esimerkiksi sairauden tai vamman takia kykenevä allekirjoittamaan reseptin kieltöä / kiellon peruutusta, kirjataan peruste allekirjoituksen puuttumiselle potilastietojärjestelmään. Tällöin kiellon tai sen peruutuksen vastaanottaja allekirjoittaa lomakkeen. Myös lomakkeelle merkitään syy

puolesta allekirjoitukseen. Kyse on ainoastaan allekirjoituksen toteutuksesta potilaan puolesta, päätös kiellosta on potilaan itsensä.

Potilaalle annetaan kieltoasiakirjasta kopio ja palvelunantaja säilyttää omassa paperiarkistossaan alkuperäisen allekirjoitetun paperisen version kieltoasiakirjasta. Potilastietojärjestelmä arkistoi kiellot lisäksi Potilastiedon arkiston Tiedonhallintapalveluun (THP). Kieltoasiakirjan tallennuksen epäonnistussa/viivästyessä käyttäjä informoi potilasta kieltojen muutoksen voimaantulossa olevasta viiveestä.

Kiellosta huolimatta lääkemääräyksen määrännyt henkilö näkee lääkemääräyksen Reseptikeskuksesta ja lääkkeen määrännyt organisaatio potilastietojärjestelmästä.

Lääkärin kirjoittaessa PKV- tai huumausainereseptiä hänen tulee hakea muut PKV- ja huumausainereseptit. Lääkäri saa tällöin reseptien tiedot luovutuskielloista huolimatta.

Kielletyn lääkemääräyksen saa apteekista vain potilasohjeen tai yhteenvedotulosten avulla. Reseptin tiedot voidaan hakea reseptin yksilöivällä tunnisteella eli käytännössä potilasohjeella tai yhteenvedolla, vaikka tietojen luovuttaminen on kielletty.

Ulkomaalainen apteekki ei voi hakea kielletyn reseptin tietoja potilasohjeen tai yhteenvedon avulla. Ulkomaalainen apteekki ei voi siis toimittaa lääkkeitä, jos resepti on kielletty.

4.8. Suostumusten ja kieltoasiakirjojen säilytys

Allekirjoitetut suostumuslomakkeet (terveydenhuollon alkuperäiskappaleet) on säilytettävä 12 vuotta suostumuksen päättymisestä. Allekirjoitettua suostumuksen peruutuslomaketta säilytetään 12 vuotta sen allekirjoittamispäivästä. Lomakkeet tulee tuhota asianmukaisella tavalla arkistointivelvoitteen päätyttyä.

Allekirjoitettuja reseptin kieltolomakkeita on säilytettävä 12 vuotta potilaan kuolemasta (tai 120 vuotta syntymästä)

Allekirjoitetut lomakkeet on säilytettävä, jotta tarvittaessa voidaan osoittaa potilaan todella tehneen suostumuksen tai kiellon. Säilyttämisellä pyritään siis varmistamaan terveydenhuollon toimijoiden oikeusturva mahdollisissa ongelmatilanteissa. Suostumuslomakemallit löytyvät Kelan Kanta-Ekstranetistä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksikön tulee päättää, millä tavalla lomakkeet yksikössä arkistoidaan. Lomakkeet tulee arkistoida järjestelmällisesti siten, että tietyn henkilön lomake on löydettävissä, ja että lomakkeet voidaan säilytysajan jälkeen hävittää. Suositeltavaa on, että lomakkeet arkistoidaan keskitetysti. Lomakkeita ei arkistoida potilaskertomuksen väliin. Olennaista on, että lomakkeet säilytetään huolellisesti siten, ettei asiattomilla henkilöillä ole niihin pääsyä. Lomakkeiden tulee myös löytyä tarvittaessa helposti.

5. Omakanta-palvelu sähköisissä lääkemääräyksissä

Omakanta on kansalaisille suunnattu verkkopalvelu, jonka kautta he voivat katsoa omia sähköisiä lääkemääräyksiään sekä terveystietojaan sekä hallinnoida tietojensa käyttöön liittyviä suostumuksia ja kieltoja. Omakanta on niiden henkilöiden käytössä, joilla on suomalainen henkilötunnus. Palveluun kirjaututaan luotettavasti henkilökohtaisilla verkkopankkitunnisteilla, sähköisellä henkilökortilla tai mobiilivarmenteella.

Alle 10-vuotiaiden lasten huoltajat voivat katsoa huollettaviensa tietoja sekä asioida heidän puolestaan Omakannassa. Omakanta näyttää alaikäiselle itselleen sekä alle 10-vuotiaiden lasten huoltajille 1.8.2016 jälkeen terveydenhuollossa syntyneet tiedot. Kun nuori täyttää 18 vuotta, Omakannan kautta on nähtävissä potilasasiakirjat myös aiemmilta vuosilta. Omakannan käyttö laajenee myöhemmin koskemaan myös yli 10-vuotiaiden lasten huoltajia. Lisätietoja THL:n [Ohje 1/2016: Alaikäisen tietojen näyttäminen ja puolesta-asiointi Omakannassa: ohje terveydenhuollon ammattilaisille.](#)

Omakanta-palvelussa kansalainen näkee:

- Sähköiset reseptinsä
- resepteistä tehdyt ostonsa sekä kuinka paljon lääkettä saamatta
- mihin asti resepti on voimassa
- missä organisaatiossa hänen reseptejään on katsottu

Omakanta-palvelussa kansalainen voi:

- tulostaa yhteenvedon kaikista tai valituista resepteistä
- esittää reseptin uudistamispyynnön terveydenhuollolle Omakannan kautta sekä seurata uudistamispyynnön tilaa
- asettaa ja peruuttaa reseptien luovutuskieltoja
- antaa ja perua suostumuksen reseptitietojen luovuttamiseen muille Euroopan maille.

6. Tietojen hakeminen Reseptikeskuksesta

Potilaan tietojen hakeminen Reseptikeskuksesta edellyttää, että potilastietojärjestelmään on kirjautettu terveydenhuollon varmennekortilla. Tietoja haetaan taulukon 1. sääntöjen mukaisesti. Potilaan suostumus on kysyttävä käyntikohtaisesti.

Hoitavalla lääkkeen määrääjällä tarkoitetaan lääkärinä tai rajatun lääkkeen määräämisoikeuden omaavaa ammattihenkilöä.

Reseptitietojen katselukäyttäjällä tarkoitetaan kaikkia niitä terveydenhuollon tai sosiaalihuollon toimintayksiköissä työskenteleviä, joiden tehtäväkuvaan kuuluu asiakkaan/potilaan lääkeshoidon jatkuvuuden turvaaminen ja heillä on sen vuoksi tarve päästä tarkastelemaan reseptitietoja Reseptikeskuksesta. Henkilöiden oikeudet päästä Reseptikeskukseen määritellään sosiaali- tai terveydenhuollon toimintayksikössä henkilön työnkuvan mukaisesti.

Taulukko 1. Potilaan Reseptikeskuksessa olevien tietojen katselu

Toimija	Katselun peruste	Katselussa nähtävät tiedot	Potilaan antama suostumus	Potilaan puolesta kirjallisella suostumuksella asioiva
Hoitava lääkkeen määrääjä	Hoito, omat määräykset	Omat määräykset toimitustiedoin	Ei tarvita	Ei tarvita
Hoitava lääkkeen määrääjä tai reseptitietojen katselukäyttäjä	Hoito, kaikki määräykset	Kaikki määräykset toimitustiedoin	Suullinen	Ei tarvita erikseen suullista suostumus, suostumus sisältyy potilaan kirjalliseen suostumukseen
Hoitava lääkkeen määrääjä tai reseptitietojen katselukäyttäjä	Kiireellinen hoito (Potilaslaki 8 §)	Kaikki määräykset toimitustiedoin	Ei tarvita	Ei tarvita
Lääkäri tai reseptitietojen katselukäyttäjä	Hoitoon liittymätön	Kaikki määräykset toimitustiedoin	Kirjallinen	Potilaan kirjallisella suostumuksella asioiva ei voi antaa
Hoitava lääkkeen määrääjä tai reseptitietojen katselukäyttäjä	Yhteenveto	Kaikki määräykset toimitustiedoin	Suullinen	Potilaan kirjallisella suostumuksella asioivan suullinen suostumus

Oikeudet hakea tietoja Reseptikeskuksesta on määritelty tarkemmin dokumentissa LIITE2: [Reseptien haku Reseptikeskuksesta Terveydenhuolto](#)

- Jos potilas on kieltänyt lääkemääräyksen, sen näkee Reseptikeskuksesta vain lääkkeen määrännyt henkilö. Organisaatio näkee lääkemääräyksen tiedot potilastietojärjestelmästä, muttei Reseptikeskuksesta
- PKV- ja huumausainelääkkeitä määräävä voi hakea tiedot kaikista potilaalle määrätystä PKV- ja huumausainelääkkeistä ja niiden toimituksista ilman suostumuksia. Reseptikeskus palauttaa tällöin myös kielletyt PKV- ja huumausaineresepit
- Lääkemääräyksen uudistamisesta vastaava terveydenhuollon tai sosiaalihuollon toimintayksikkö tai lääkkeen määrääjä näkee potilaan uudistettavaksi pyytämän lääkemääräyksen ilman suostumuksia
- Terveydenhuollon tai sosiaalihuollon toimintayksikkö tai terveydenhuollon ammattihenkilö näkee potilaan tiedot kiireellisissä tilanteissa, vaikka potilas olisi asettanut niille luovutuskieannon, jos potilas on erikseen ilmoittanut tietojen olevan nähtävissä kiireellisissä tilanteissa

Tietoja Reseptikeskuksesta voidaan hakea katseltavaksi eri rajauksilla mm.

- **Kaikki sähköiset lääkemääräykset edellisen 30 kuukauden ajalta** sisältäen kaikki toimittamattomat, osittain toimitetut, kokonaan toimitetut, vanhentuneet ja hoidollisista syistä mitätöidyt sähköiset lääkemääräykset sekä niiden toimitukset.
- **Tietyiltä ajanjaksolta kaikki sähköiset lääkemääräykset** sisältäen ko. jaksolta kaikki toimittamattomat, osittain toimitetut, kokonaan toimitetut, vanhentuneet ja hoidollisista syistä mitätöidyt sähköiset lääkemääräykset sekä niiden toimitukset.
- **kaikki toimittamattomat ja osittain toimitetut sähköiset lääkemääräykset** sekä osittain toimitettujen lääkemääräysten toimitukset.

Potilastietojärjestelmä kirjaa automaattisesti käyttäjän valitseman Reseptikeskuksen katselun perusteiden ja sen edellyttämän potilaan suostumustyyppin. Käyttäjän ei tarvitse tehdä asioista erillistä kirjausta potilaan tietoihin.

Reseptikeskuksen katselun perusteeksi valitaan suostumustyyppiksi kirjallinen suostumus ainoastaan hoitoon liittymättömissä tilanteissa. Hoitoon liittyvissä tilanteissa katselun perusteeksi valitaan silloinkin suullinen suostumus, kun joku toinen asioi potilaan kirjallisella suostumuksella.

7. Lääkkeen määrääminen sähköisenä lääkemääräyksenä

Kaikki lääkemääräykset tulee laatia sähköisinä 1.1.2017 alkaen. Paperilla määrätään kuitenkin edelleen

- Pro Auctore -lääkemääräykset
- lääkkeelliset kaasut
- potilas- tai laitospotilaisten erityislupavalmisteet
- sairaala-apteekki lääkemääräykset
- eurooppalaiset lääkemääräykset

Muiden lääkemääräysten kohdalla puhelin tai perinteisen paperireseptin laatiminen on jatkossa sallittua sosiaali- ja terveydenhuollossa ainoastaan häiriö- ja poikkeustilanteissa, mikä voi liittyä mm. potilastietojärjestelmän toimimattomuuteen, tietoliikenneongelmiin tai ongelmiin Reseptikeskuksessa. Puhelin tai paperireseptin teko on mahdollista myös tilanteissa, joissa lääkehoidon tarve on kiireellinen eikä lääkemääräystä voi olosuhteiden poikkeuksellisuuden vuoksi tai muusta erityisestä syystä laatia sähköisesti. Myös apteekki voi pyytää tällaista paperi- tai puhelinreseptiä teknisen ongelman takia. Rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden omaava sairaanhoitaja ei voi laatia puhelinreseptiä.

Apteekin velvollisuutena on tallentaa häiriö- ja poikkeustilanteissa paperisena tai puhelimitse määrätty reseptit Reseptikeskukseen lääkkeen toimittamisen yhteydessä. Velvoite koskee 1.1.2017 ja sen jälkeen annettuja reseptejä.

kts. tarkemmat ohjeet luvusta [18 Toiminta häiriötilanteissa](#)

7.1. Lääkkeen määräämisen edellytykset

Lääkkeen määrääjä saa määrätä lääkkeitä vain henkilöille, jonka lääkityksen tarpeesta hän on varmistunut omalla tutkimuksellaan tai muulla luotettavalla tavalla. Lääkkeen valinnan on perustuttava tehon ja turvallisuuden vahvistavaan tutkimusnäyttöön. Jos sellainen puuttuu, valinnan tulee perustua yleisesti hyväksytyyn hoitokäytäntöön. Lääkevalmisteen valinnoissa tulee kiinnittää erityistä huomiota hintaan ja hoidon kustannuksilla saavutettavaan kliinisiin vaikutuksiin. Väärinkäyttöön soveltuvan lääkkeen määräämisessä on noudatettava erityistä huolellisuutta ja varovaisuutta. Lääkkeen määrääminen ja uusiminen edellyttää, että lääkäri on henkilökohtaisesti tutkinut potilaan edellisen vuoden aikana ja varmistunut määrättävän lääkityksen tarpeesta. Henkilökohtaista tutkimusta ei kuitenkaan tarvita, jos lääkäri voi varmistua potilaan lääkityksen tarpeesta potilasasiakirjojen tai muiden tietojen perusteella. (Asetus lääkkeenmääräämisestä 1088/2010 10 §) <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101088>

Jos biologiselle lääkkeelle on saatavilla biosimilaareja, lääkkeen määrääjän on ensisijaisesti valittava näistä vertailukelpoisista ja vaihtoehtoisista valmisteista hinnaltaan edullisin. Toisin toimiessaan lääke-

rin täytyy perustella valintansa lääketieteellisesti ja myös merkitä perustelu potilasasiakirjoihin. Biosimilaarilla tarkoitetaan biologista lääkettä, joka on kehitetty samankaltaiseksi ja vertailukelpoiseksi alkuperäisen biologisen lääkkeen kanssa. Lista Suomessa kaupan olevista biosimilaareista ja niiden alkuperäislääkkeistä löytyy Fimean verkkosivulta (www.fimea.fi/biosimilaarit). Lääkkeiden hinnat ovat saatavilla muun muassa Kelan ylläpitämästä Lääkehaku-palvelusta <http://www.kela.fi/laakehaku>.

Huomioitavaa: STM:n ohjeen mukainen lääkehoitosuunnitelma tulisi olla laadittuna jokaisella organisaatiolla.

Lääkkeen määräämisen yhteydessä lääkärin pitää ottaa huomioon mm. potilaan käyttämät muut lääkkeet. Tämän vuoksi lääkäri voi katsoa kaikki muut potilaan sähköiset lääkemääräykset ja niiden toimitustiedot Reseptikeskuksesta potilaan suullisella suostumuksella. Lääkäri ei kuitenkaan näe reseptejä, jotka potilas on kieltänyt. Potilastietojärjestelmä saattaa tukea päätöksen tekoa ilmoittamalla mm. interaktioista.

Lääkkeen määräämisestä pitää aina merkitä potilastietojärjestelmään lääkemääräyksen antopäivä, lääkevalmisteen kauppanimi tai vaikuttava aine tai aineet, vahvuus ja muoto, määrätty määrä, käyttötarkeitus ja annostusohje sekä kiellon syy, mikäli lääkkeenmäärääjä on kieltänyt lääkevaihdon. Yhdistelmävalmisteita ei saa määrätä vaikuttavan aineen nimellä, vaan ne määrätään aina kauppanimellä.

Lääkevaihdon kieltäminen: Lääkevaihdon kieltäminen henkilökohtaisesti perustuu lääkkeen määräämisasetuksen §17: "Jos lääkkeen määrääjä kieltää lääkevalmisteen vaihdon, merkitään kieltä yksiselitteisesti lääkemääräykseen. Jos lääkkeen määrääjä haluaa määrätä tietyn myyntiluvan haltijan lääkevalmistetta, tulee lääkemääräykseen merkitä lääkevalmisteen nimi, myyntiluvan haltijan nimi ja kiellon osoittava merkintä. Kiellon syytä ei merkitä lääkemääräykseen. Lääkkeenmäärämisohjelmisto ei saa automaattisesti lisätä eikä ehdottaa kieltä lääkemääräykseen. Kirjallista lääkemääräystä laadittaessa kieltä ei saa käyttää leimoissa".

Potilastietojärjestelmästä pitää aina ilmetä myös, onko potilaan lääke määrätty sähköisenä lääkemääräyksenä vai muulla tavalla.

7.2. Lääkkeenmääräämisoikeuden rajoitukset

Potilastietojärjestelmä ilmoittaa lääkärille lääkärin mahdollisista lääkkeenmääräämisoikeuden rajoituksista kahdella vaihtoehdoisella tavalla. Potilastietojärjestelmä estää lääkkeen määräämisen teknisesti kokonaan siltä osin, kuin Valvira on rajoittanut lääkärin oikeuksia määrätä lääkkeitä aina, kun tämä on mahdollista. Muissa tapauksissa lääkäri saa rajoituksesta ilmoituksen tekstinä.

Organisaatio noudattaa kaikilta osin terveydenhuollon ammattilaisen rajatun lääkkeenmääräämisoikeuden organisaatiokohtaisen luvan antamisessa Valviran ohjeistusta, joka löytyy Valviran lupasivustolta.

http://www.valvira.fi/terveydenhuolto/hyva-ammatinharjoittaminen/laakehoito/sairaanhoitajan_rajattu_laakkeenmaaraamisoikeus

7.3. Määräämisehto

Kun lääkäri laatii reseptiä valmisteesta, jonka määrääminen on sallittua ainoastaan tietyillä ehdoilla, lääkäri saa määräämisehdoista ilmoituksen.

Jos määräämisehto ei täyty, lääkkeen määrääminen pitää lopettaa. Potilaille pitää määrätä jokin muu ko. valmisteen korvaava valmiste tai ohjata potilas muualle.

7.4. Potilas vailla henkilötunnusta

Jos potilaalla ei ole virallista henkilötunnusta, resepti määrätään potilaan nimellä ja syntymäajalla. Potilastietojärjestelmän antamaa tilapäistä yksilöintitunnusta ei saa käyttää.

Jotta potilas voi hakea lääkkeen apteekista, on potilaalle aina tulostettava potilasohje, kun lääkemääräys on tehty ilman virallista henkilötunnusta. Lääkkeitä ei saa apteekista ilman potilasohjetta.

7.5. Potilas nimetön vauva

Kun potilas on nimetön vauva, reseptiin suositellaan laitettavaksi lapsen etunimeksi vauvan sukupuolesta riippuen Tyttö tai Poika ja sukunimeksi äidin sukunimi. Samaa sukupuolta olevien kaksosten ja useamman vauvan kohdalla etunimeä pitää täsmentää vauvojen erottamiseksi eli samaa sukupuolta olevat kaksoset ovat etunimiltään Tyttöä ja Tyttöb.

7.6. Huumausainelääkkeet

Huumausainelääkemääräyksiin tulee aina merkitä tieto, miten potilaan henkilöllisyys on varmistettu. Vaihtoehdot ovat passi, henkilökortti, ajokortti tai muu tapa esimerkiksi potilas tunnetaan. Tunnistamisesta on lisää tietoa kohdassa *Asioijan henkilöllisyyden varmistaminen*.

Erytysluvullisia PKV- ja huumausainevalmisteita ei toistaiseksi voi määrätä sähköisellä lääkemääräyksellä. http://www.fimea.fi/laaketurvallisuus_ja_tieto/erityisluvat

7.7. Apteekissa valmistettava lääke

Ex tempore -valmisteen resepti suositellaan tehtävän rakenteisena. Myös tekstimuotoa voidaan käyttää.

7.8. Valtakunnallisen lääketietokannan ulkopuolinen valmiste

Valtakunnallisen lääketietokannan ulkopuolisen valmisteen määräämiseen, kuten esimerkiksi vitamiinit, melatoniinivalmisteet ja sidetarpeet, voidaan käyttää sähköistä lääkemääräystä lukuun ottamatta potilas- ja laitospotilaisia erityisluvullisia lääkevalmisteita, koska Reseptikeskus ei toistaiseksi voi rajata

erityisluvallisten reseptien toimittamista apteekille.

http://www.fimea.fi/laaketurvallisuus_ja_tieto/erityisluvut

7.9. Pakkauksina, kokonaismääränä tai tietyksi ajaksi

Ensisijainen tapa määrätä lääkkeitä on määritellä hoidossa tarvittavan lääkkeen kokonaismäärä ja kirjata se lääkemääräykseen pakkauksina tai kokonaismääränä.

Valmisteita voidaan määrätä sähköisellä lääkemääräyksellä

- pakkauksina
- kokonaismääränä tai
- tietyksi ajaksi.

Valmisteen määrä merkitään reseptissä asianomaisiin kohtiin. Määrää ei saa kirjoittaa esimerkiksi annostusohjeen yhteyteen merkinnällä Vuoden annos.

Pakkaus-vaihtoehtoa pitää pääsääntöisesti käyttää aina, kun lääke määrätään kauppanimellä.

Pitkäaikaiseen hoitoon tarkoitettu lääkitys tulee pääsääntöisesti aloittaa pienellä pakkauksella. Pitkäaikaiseen hoitoon tarkoitetun lääkkeen aloituksissa tulisi lääkemääräyksessä käyttää erillistä ”lääkehoidon aloitus”- toimintoa, sekä ilmoittaa lääkkeen määrä kokonaismäärinä. Apteekkia voi tarvittaessa informoida myös viestikenttään tehtävällä viestillä. Tällöin apteekki toimittaa potilaalle hoidon aloitusvaiheessa pienen aloituspakkauksen, ellei potilaan lääkehoidon asianmukainen toteutuminen muuta edellytä. Näin saadaan vähennettyä uuden lääkehoidon sopimattomuudesta aiheutuvan lääkehävikin määrää.

Fimean 'Lääkkeiden toimittaminen' -määräyksen mukaan:

Lääkevalmiste toimitetaan jakamattomana myyntipakkauksena, ellei sen jakamiseen ole erityistä syytä. Jakamisen syynä voivat olla esimerkiksi erityiset hoidolliset perusteet, jolloin lääkkeen määrääjä voi katsoa tarkoituksenmukaiseksi määrätä kaupan olevasta pakkaukkoosta poikkeavan määrän lääkettä. Jaetussa pakkauksessa tulee olla kaikki valmistajan alkuperäiseen pakkaukseen tekemät lääkevalmisteen tunnistamisen sekä oikean käytön ja säilytyksen kannalta tarpeelliset merkinnät.

Jos lääkemääräyksessä ilmoitettu lääkevalmisteen määrä poikkeaa kaupan olevista pakkauksista, merkittävästi suurempaa määrää lääkettä ei saa toimittaa neuvottelematta asiasta lääkkeen määrääjän kanssa. Varsinaisia huumausaineita ja PKV-lääkevalmisteita ei saa toimittaa lääkemääräyksessä ilmoitettua suurempaa määrää lukuun ottamatta lääkevaihtotilannetta, jolloin valmiste voidaan vaihtaa vaihtokelpoisen valmisteen erikokoiseen pakkaukseen, jonka pakkauskoko eroaa vain vähäisesti määrätyn valmisteen pakkauskooosta.

Kokonaismäärä-vaihtoehtoa käytetään, kun määrätään vaikuttavalla aineella tai ex tempore -valmisteita. Vaihtoehtoa käytetään myös, kun jostakin syystä valmisteesta joudutaan määräämään samalla kerralla kaksi erikokoista pakkausta. Esimerkiksi kauppanimivalmisteen pakkauskoot 40 ml + 60 ml määrätään kokonaismääränä 100 ml, eikä kahdella reseptillä pakkauksina.

Tietyksi ajaksi -vaihtoehtoa saa käyttää, kun valmisteen päivittäinen annostus vaihtelee huomattavasti, eikä tarvittava lääkemäärä tietyksi ajaksi ole laskettavissa esimerkiksi astman ja diabeteksen hoidossa. Vaihtoehto valitaan aina annosjakelun yhteydessä tehtävissä lääkemääräyksissä. Lääkkeen määräämisen näkökulmasta vuodessa vuorokausia on 365.

7.10. Iterointi

Iterointi-merkinnät pitää tehdä reseptille asianomaisiin kohtiin. Tietoa ei saa kirjoittaa esim. annostusohjeen yhteyteen. Lääkkeen määräjän tulee merkitä lääkemääräykseen uudelleen toimittamisen aikaisin ajankohta määräämällä toimitusten vähimmäisväli päivinä edellisestä toimituksesta. Iterointi-merkintä estää reseptin toimittamisen ulkomaalaisesta apteekista. Reseptin iterointia ei käytetä, jos potilas haluaa ostaa reseptilääkkeensä ulkomailta.

7.11. Uudistamiskielto

Uudistamiskielto sähköiseen lääkemääräykseen merkitään sille osoitettuun kohtaan. Ne rep -merkintää ei käytetä sähköisessä lääkemääräyksessä.

7.12. Potilaan paino

Alle 12-vuotiaan potilaan paino on toistaiseksi aina ilmoitettava sähköisessä lääkemääräyksessä.

7.13. Annostusohje

Annostusohje tulee kirjoittaa mahdollisimman täydellisesti ja potilaalle ymmärrettävässä muodossa, ei 2 X 2ml/vrk vaan **2 millilitraa 2 kertaa vuorokaudessa**. Kun annostusohje ylittää hyväksytyssä valmisteyhteenvedossa olevan annostusohjeen, on käytettävä **Sic-merkintää**. Annostusohjeesta tulee ilmetä myös, käytetäänkö lääkettä ainoastaan tarvittaessa. Annostusohjeessa ei käytetä merkintää D.S.

Annostusohje -kentässä ei käytetä rivinvaihtoa (Enter), vaan järjestelmä huolehtii automaattisesti ohjeen tekstin rivittämisestä.

Annostusohjeena voi käyttää myös tekstiä ”Erillisen ohjeen mukaan”. Tätä on kuitenkin syytä käyttää vain perustelluissa tilanteissa kuten Marevan-annostuksessa yms.

7.14. Lääkemääräys annosjakeluun

Lääkäri kirjoittaa potilaalle annosjakeluun soveltuvat lääkemääräykset tietylle ajalle. Resepti merkitään annosjakelureseptiksi valitsemalla kohta *Annosjakelu*.

Annosjakelupalkkion korvaamisen edellytyksenä on, että lääkäri on käynyt potilaan lääkityksen läpi ja mahdolliset tarpeettomat, keskenään yhteensopimattomat ja päällekkäiset lääkkeet on poistettu. Lisäksi lääkäri arvioi, onko potilaan lääkehoito riittävän vakiintunutta ja annosjakeluun siirtyminen pitkäaikaisessa lääkehoidossa lääketieteellisesti perusteltua. Lääkäri osoittaa perusteen annosjakeluun siirtymisestä tekemällä tästä merkinnän sille varattuun kohtaan asiakkaan lääkemääräykseen. Tulkintavirheiden välttämiseksi annosohjeet tulee kirjoittaa auki eikä lyhenteitä käytetä.

Annosjaeltavaksi voi määrätä vain tabletteja ja kapseleita. Annosjakeluresepteiksi ei kirjoiteta säännöllisessä käytössä olevia laastareita, voiteita, tippoja, jauheita, injektioita. Annosjakeluun tulee määrätä mahdollisuuksien mukaan kokonaisia tabletteja. Joissain tapauksissa on kirjoitettava samasta lääkeaineesta kaksi vahvuutta (esimerkiksi 60 mg annos furosemidi valmistetta yhtenä antokertana määrätään 40 mg ja 20 mg vahvuuksina samaa lääkeainetta kahdella eri lääkemääräyksellä).

Puolittamista tulee välttää, koska se vähentää lääkityksen tarkkuutta ja aiheuttaa annosjakeluyksikössä käsityötä. Jos puolittaminen on välttämätöntä, tulee määrättäessä kiinnittää huomiota siihen, että tabletti on puolitettava eli siinä on jakouurre. Kapseleita, enterotabletteja ja depottabletteja ei voi puolittaa. Apteekki selvittää tarvittaessa annosjakeluyksiköltä annosjaeltavien lääkkeiden puolittamisen.

Annosjakelussa käytetään yksikköhinnoiltaan edullisia lääkevalmisteita. Vaihtokelpoisista lääkkeistä annosjakelussa käytetään halvinta tai siitä hinnaltaan vähän poikkeavaa valmistetta (ellei lääkäri tai ostaja kiellä lääkevaihtoa).

Apteekki hallinnoi lääkemääräyksiä ja seuraa niiden uudistamistarvetta. Lääkemääräyksen voimassaoloajan päättyessä apteekki pyytää lääkäriä uudistamaan ne. Annosjakelun lääkemääräykset voidaan uudistaa ja mitätöidä terveydenhuollossa normaalisti, koska apteekki voi tehdä toimitusmerkinnän lääkemääräykseen, johon se on tehnyt annosjakeluvarauksen. Reseptikeskus mahdollistaa toimituksen tekemisen uudistettuun reseptiin, jos se on ollut annosjakeluvarauksessa uudistamishetkellä. Lääkärin tulee aina huolehtia siitä, että annosjakelumerkintä siirretään uudistetulle reseptille. Samassa yhteydessä lääkäriin on aina arvioitava annosjaeltavien lääkkeiden tarpeellisuus ja tarkoituksenmukaisuus. Tässä yhteydessä on luonteva tehdä lääkehoidon arviointi.

Annosjakelusta on STM:n antama toimintamallisuositus:

http://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/laakkeiden-potilaskohtaisesta-annosjakelusta-oma-opas

kts. myös Kelan ohjeet apteekkeille annosjakelusta: http://www.kela.fi/apteekkien-sv-ohjeet_annosjakelu

7.15. Käyttötarkoitus

Käyttötarkoitus on ilmoitettava aina, jollei sen poisjättämiseen ole perusteltua syytä. Tieto on kirjattava sille varattuun kenttään, ei annostusohjeeseen.

Käyttötarkoitus on ilmoitettava aina, kun on kyse epilepsialääkkeestä. Jos epilepsialääke on määrätty epilepsian hoitoon, merkitään lääkkeelle lisäksi lääkevaihtokielto.

7.16. Erillisselvitys

Erillisselvitys tulee kirjata reseptisanomassa ko. tiedolle varattuun kohtaan Kelan ohjeistamassa muodossa, jotta potilaan oikeus Kela-korvaukseen ei vaarannu. http://www.kela.fi/apteekki-ekstranet_reseptimerkinnat

7.17. Sairauden hoito/muu

Sähköinen lääkemääräys toimii kuten paperireseptikin lääkkeiden Kela-korvattavuuksiin ja -käytäntöihin sekä lääkkeiden määräämiseen työtapaturmiin liittyen.

Reseptilomakkeen *työtapaturma*-kohta (mukaan lukien vakuutusyhtiö- ja työnantajatiedot) on poistunut käytöstä 1.1.2016 alkaen ja sen siirtymäaika apteekeissa loppuu 31.12.2016. Tieto liikennetapaturmasta ja vakuutusyhtiöstä samoin kuin muut vastaavat erikoistiedot kuuluu merkitä *Viesti apteekille* -kenttään.

7.18. Tartuntatautilain mukainen yleisvaarallisen taudin hoitoon määrätty lääke

Tartuntatautilain mukainen *yleisvaarallisen taudin hoitoon määrätty lääke* -tieto merkitään sille osoitettuun kohtaan, jotta lasku ohjataan kotikuntaan.

7.19. Lääkemääräyksen poikkeuksellinen voimassaolo

Lääkemääräykset ovat voimassa uuden lääkkeenmääräysasetuksen mukaisesti 2 vuotta. Poikkeuksena edelleen vain yhden vuoden voimassa ovat PKV- ja huumausainelääkemääräykset sekä potilaskohtaiset erityisluvallisten valmisteiden lääkemääräykset sekä biologiset lääkkeet, joille on saatavilla biosimilaari. Jos lääkäri haluaa, että reseptin voimassaoloaika on normaalista poikkeava, hänen tulee kirjata viimeinen voimassaolopäivä reseptiin. Esimerkiksi ilmaisu ”vuoden annos” reseptin kokonaismäärä – kentässä ei rajoita reseptin voimassaoloaika.

7.20. Lääkäripalkkio

Yksityisessä terveydenhuollossa lääkkeen määrääjä (lääkäri tai hammaslääkäri) voi periä reseptin laatimisesta palkkion. Palkkiota voidaan käyttää niissä tilanteissa, joissa lääkäri määrää potilaalle lääkettä muulloin kuin vastaanoton yhteydessä. Jos lääkäri määrää potilaalle useita lääkemääräyksiä saman päivän aikana, voidaan lääkärin perimä palkkio merkitä vain yhteen lääke määräykseen. Palkkion määrä

kirjataan reseptin tietoihin asianomaiseen kohtaan. Lisäksi voidaan antaa tieto, onko reseptin laatimisesta peritty palkkio peritty erikoislääkärinä. Tiedot välittyvät lääkemääräyksen toimittavaan apteekkiin, joka perii palkkion lääkärin puolesta. Lääkärinpalkkio peritään lääkemääräyksen ensimmäisen toimituksen yhteydessä ja se peritään vain kerran. Ulkomainen apteekki ei voi periä lääkärinpalkkiota. Kts. luku [8 Reseptit mukaan ulkomaille](#).

7.21. Viesti apteekille

Viesti apteekille -kenttään lääkäri saa kirjoittaa lääkkeen toimittamiseen liittyvää tietoa esimerkiksi lääkkeen saa toimittaa vasta tietyn päivämäärän jälkeen tai lääkehoidon aloituspakkaukseen liittyen.

Poikkeuksellisesti lääkäri voi kirjoittaa ko. kohtaan tiedon, joka apteekin pitää välittää lääkkeen noutajalle. Tämä voisi olla esimerkiksi uudistetun reseptin yhteydessä pyyntö, että potilas ottaa pikaisesti yhteyden lääkäriin, koska lääkettä on määrätty ainoastaan pienin pakkauskoko. Muita hoitoon liittyviä viestejä ei saa välittää.

Tieto liikennetapaturmasta ja vakuutusyhtiöstä samoin kuin muut vastaavat erikoistiedot merkitään *Viesti apteekille* -kenttään. Apteekit laskuttavat osittain myös liikennevakuutuksen ym. vakuutusten maksettavaksi kuuluvia kustannuksia suoraan vakuutusyhtiöiltä, mutta tavallisesti asiakas maksaa itse ja hakee korvaukset suoraan.

Viesti apteekille -kentän tieto ei näy potilaalle Omakanta-palvelussa.

7.22. Muut lääkkeen käyttöön liittyvät tiedot

Lääkemääräyksen edellyttämien tietojen lisäksi lääkärin tulee kirjata potilastietojärjestelmään sen edellyttämät tiedot lääkkeen käyttöön liittyen esimerkiksi lääkkeen käytön aloittaminen.

7.23. Potilasohje ja yhteenveto terveydenhuollossa

Lääkkeen määräämisen yhteydessä lääkäri tai lääkkeenmäärääjä tulostaa potilaalle potilasohjeen. Potilasohjetta ei kuitenkaan tarvitse antaa, jos potilas ei ole lääkkeen määrääjän vastaanotolla lääkemääräystä laadittaessa. Potilasohjetta ei myöskään tarvitse antaa, jos sen antaminen ei ole teknisistä syistä mahdollista tai jos resepti on laadittu laitteella, jolla ei ole kiinteää sijaintia. Potilasohje helpottaa toimintaa mahdollisissa häiriötilanteissa. Jos apteekki ei tietoliikennekatkon tai muun teknisen häiriön vuoksi pääse Reseptikeskukseen, apteekki voi toimittaa lääkkeen potilasohjeen perusteella ja tallentaa tiedot jälkikäteen Reseptikeskukseen.

Potilasohje tulee tulostaa aina kun lääkemääräys kirjoitetaan potilaalle, jolla ei ole virallista henkilötunnusta.

Potilasohje pitää tulostaa aina, kun potilas tarvitsee määrätystä lääkkeestä todisteen esim. sosiaalitoimeen varten. Tarvittaessa potilasohjeen voi tulostaa potilastietojärjestelmästä myös muu kuin lääkkeen määrääjä potilaan suullisella suostumuksella. Tulostaminen on tehtävä 12 tunnin kuluessa määräämisestä. Potilaalle, jonka asiointikieli terveydenhuollon toimintayksikössä on ruotsi, potilasohje tulostetaan ruotsiksi.

Potilasohjeeseen tulostuvat myös terveydenhuollon palvelunantajan tiedot. Kun lääkkeen määrääjä on itsenäinen ammatinharjoittaja tai toisen lääkäriaseman tiloissa toimiva vuokralaislääkäri, voidaan yksityisessä terveydenhuollossa katuosoitteeksi kirjata ”yksityinen”. Postinumero ja postitoimipaikka on kuitenkin ilmoitettava.

Terveydenhuollon toimintayksikössä yhteenveto tulostetaan pääsääntöisesti ainoastaan vastaanotokäynnin yhteydessä. Yhteenvedon tulostamista voi pyytää potilas itse tai potilaan kirjallisella suostumuksella potilaan puolesta asioiva. Reseptikeskuksen tietojen katselun perusteeksi kirjataan yhteenveto.

Terveydenhuollossa tulostettavassa yhteenvedossa eivät näy potilaan kieltämät lääkemääräykset. Potilas voi itse tulostaa yhteenvedon Omakannasta, jossa näkyvät myös kielletyt lääkemääräykset.

Tietoturvasyistä potilasohjetta tai yhteenvetoa ei saa lähettää sähköpostitse potilaalle.

8. Reseptit mukaan ulkomaille

Potilas voi hakea reseptilääkkeitensä myös ulkomaalaisesta apteekista. Vaihtoehtoja lääkkeen määräämiseen ovat silloin:

- Sähköinen lääkemääräys Euroopassa eli Rajat ylittävä resepti -palvelu (tavallinen sähköinen resepti)
- Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten

Potilas ei voi hakea kaikkia reseptejä tai lääkkeitä ulkomaalaisesta apteekista. Kts. rajoitukset lääkkeen toimittamiseen tai lääkkeiden määräämiseen luvuista 8.1. Sähköinen resepti Euroopassa ja 8.2. Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten.

Ulkomaan apteekki toimittaa lääkkeen oman lainsäädäntönsä mukaisesti. Maakohtaiset erot voivat koskea esimerkiksi lääkevaihtoa. Potilaalle ei voida taata, että hän saa suomalaisella sähköisellä lääkemääräyksellä tai *Lääkemääräyksen ulkomailla ostoa varten* avulla hänelle määrätyt lääkkeet ulkomaalaisesta apteekista. Kiireellisissä tilanteissa potilas voi mennä kohdemaan lääkärin vastaanotolle ja saada paikallisen reseptin lääkkeen ostoa varten.

Ulkomaan matkaa varten annettava jäljennös toimitetuista resepteistä annetaan potilaalle, kun hän tarvitsee jäljennöksen reseptilääkkeistään matkustaessaan ja viedessään reseptilääkkeitä ulkomaille.

8.1. Sähköinen resepti Euroopassa

Euroopassa otetaan vaiheittain käyttöön Rajat ylittävä resepti alkuvuodesta 2019. Henkilö, jolla on suomalainen henkilötunnus, voi hankkia hänelle suomalaisella sähköisellä reseptillä määrättyjä reseptilääkkeitä myös muiden Euroopan maiden apteekeista (Kts. [lista maista, joista voi suomalaisella sähköisellä reseptillä ostaa lääkkeitä](#)). Sähköinen resepti Euroopassa perustuu Reseptikeskuksessa oleviin toimituskelpoisiin lääkemääräyksiin. Jos potilas haluaa ostaa lääkkeensä sellaisesta maasta, joka ei ole Rajat ylittävä resepti -palvelun piirissä, hänelle kirjoitetaan Lääkemääräys ulkomaille osto varten (kts. luku [8.2. Lääkemääräys ulkomaille osto varten](#))

Suomalaisen reseptin tiedot siirretään Reseptikeskuksesta toiseen Euroopan maan apteekkiin Suomen ja vastaanottajamaan Kansallisten yhteyspisteiden kautta. Suomen kansallinen yhteyspiste sijaitsee Kelassa. Ulkomainen apteekki lähettää lääketoimitustiedot Kansallisen yhteyspisteiden kautta Suomeen, ja toimituksen tiedot tallennetaan Reseptikeskukseen samalla tavalla kuin Suomessa toimituissa resepteissä.

Suomalaisen reseptin tiedot voidaan luovuttaa ulkomaalaiselle apteekille vain potilaan suostumuksella. Suostumus sisältää informaation Rajat ylittävä resepti -palvelusta. Suostumus reseptitietojen luovuttamiseen muille Euroopan maille annetaan Omakanta-palvelussa. Annettu suostumus on voimassa toistaiseksi. Suostumuksen voi myös perua Omakanta-palvelussa.

Lääkettä ei voi hakea ulkomaalaisesta apteekista, jos reseptillä on määrätty:

- lääkettä määrän (pakkausten tai kokonaismäärän) sijasta lääkehoidon kestoajalle
- lääkettä toimitettavaksi määräajoin uudelleen (iteroitu resepti)
- huumausainelääkkeitä tai PKV-lääkkeitä (lääkkeiden PKV-luokitus Lääketietokannassa P, PA, Z tai ZA)
- potilaskohtaisia erityislupalääkkeitä
- lääketietokannan ulkopuolisia valmisteita
- yhdistelmäpakkauksia
- apteekissa valmistettavia lääkkeitä
- perusvoiteita tai kliinisiä ravintovalmisteita
- hoitotarvikkeita, ravintolisiä tai sidetarpeita

Jos reseptiin on lisätty lääkärin palkkio, ensimmäinen toimitus reseptiin on tehtävä Suomessa. Ulkomaalaiset apteekit eivät voi periä lääkärinpalkkiota toimituksen yhteydessä, joten lääkkeen ensimmäinen toimitus ulkomaalaisesta apteekista on estetty.

Viesti apteekille -kentän tieto välittyy myös ulkomaalaisella apteekille. Kenttään kirjoitettu viesti välittyy sellaisenaan. Tekstiä ei käännetä kohdemaan kielelle.

Kun potilas ostaa lääkettä ulkomaisesta apteekista, hänellä tulee olla mukana passi tai henkilökortti. Potilaan tulee asioida itse ulkomaalaisessa apteekissa. Toisen puolesta asiointi ei ole vielä mahdollista. Resepteillä, joihin potilas on tehnyt kiellon, ei voida ostaa ulkomailta lainkaan lääkkeitä, ei edes potilasohjeen avulla. Ulkomailla ostetuista lääkkeistä ei ole mahdollista saada suorakorvausta. Mahdolliset lääkekorvaukset tulee potilaan itse hakea myöhemmin Suomessa.

8.2. Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten

Jos potilas haluaa ostaa reseptilääkkeensä ulkomailta, eikä kohdamaa hyväksy Sähköistä reseptiä Euroopassa, hänelle kirjoitetaan Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten.

Ulkomaan ostoa varten annettava resepti annetaan potilaalle reseptin kirjoituksen yhteydessä potilasohjeen sijasta. Lääkkeen määrääjä voi tulostaa Lääkemääräyksen ulkomailla ostoa varten potilasohjeen tavoin 12 tunnin ajan lääkemääräyksen laatimisen jälkeen. Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten tulostetaan, kun määräyksen tiedot on tallennettu onnistuneesti Reseptikeskukseen. Lääkkeen määrääjä allekirjoittaa lääkemääräyksen. Jos potilas kadottaa tulosteensa, tulee lääkemääräys mitätöidä ja laatia uusi. Lääkemääräys ulkomailla ostoa varten sisältää seuraavat lääkkeen määräyksen rajoitukset:

- lääkemääräystä ei voida laatia lääkeshoidon kestoajalle
- lääkemääräystä ei voi iteroida
- lääkemääräyksellä ei voi määrätä huumausaineita tai PKV-lääkkeitä (lääkkeiden PKV-luokitus Lääketietokannassa P, PA, Z tai ZA)
- Lääkemääräyksellä ei voi määrätä seoksia
- Lääkemääräystä ei voi uudistaa
- Lääketietokannan mukaiset valmisteen tiedot tulevat tulosteelle suomeksi

Läkettä ei voida toimittaa potilaalle suomalaisesta apteekista. Sen toimittaminen on estetty teknisesti.

Toistaiseksi rinnalla säilyvää eurooppalaista lääkemääräystä voi käyttää niissä poikkeustilanteissa, joissa paperi- tai puhelinreseptin käyttö on sallittu.

8.3. Ulkomaan matkaa varten annettava jäljennös

Ulkomaan matkaa varten annettava jäljennös annetaan potilaalle, jos se on tarpeen potilaan ulkomaan matkaa varten. Jäljennökseen tulostuvat vain ne lääkemääräykset, jotka ovat osittain tai kokonaan toimitettuja. Ulkomaan matkaa varten annettava jäljennös tulostetaan vain Reseptikeskukseen tallen-

netuista tiedoista. Lääkkeen määrääjä tai apteekki allekirjoittaa jäljennöksen. Reseptin katselukäyttäjä voi tulostaa jäljennöksen, mutta ei voi allekirjoittaa sitä.

Kun potilas lähtee ulkomaanmatkalle, hänen on syytä selvittää kohteen tullimääräykset, etenkin jos matka on pidempi ja lääkkeitä on mukana useampia ja suurempia annoksia. **Ohje** <https://www.kanta.fi/ulkomailla>. Ulkomaan matkaa varten annettavalla jäljennöksellä ei voi ostaa lääkkeitä apteekista.

9. Asiointi apteekissa

9.1. Lääkkeen noutaminen apteekista

Sähköisellä lääkemääräyksellä määrätyn lääkkeen voi hakea mistä tahansa apteekista. Lääkkeen voi apteekista noutaa potilas itse tai joku muu potilaan puolesta esim. omainen, naapuri tai kotihoidon edustaja.

Kun potilas noutaa lääkkeensä apteekista, hänen tulee kyetä osoittamaan luotettavasti olevansa henkilö, jolle lääke on määrätty. Luotettavana selvityksenä voidaan pitää noutajalla mukana olevaa potilasohjetta, yhteenvetotulostetta, Kela-korttia, henkilöllisyystodistusta tai ajokorttia. Asiointi nopeutuu, kun mukana on potilasohje. Jos potilas on kieltänyt reseptin tietojen luovuttamisen, niin sen toimittaminen vaatii reseptin yksilöivän tunnusteen eli potilasohjeen tai yhteenvetotulosteen. Resepti voidaan toimittaa vain potilasohjeen perusteella, jos se on määrätty nimellä ja syntymäajalla potilaalle, jolla ei ole virallista henkilötunnusta.

Kun lääkkeen noutaa apteekista joku muu potilaan puolesta, hänen tulee kyetä osoittamaan luotettavasti, että hänellä on oikeus lääkkeen noutamiseen. Oikeus lääkkeen noutamiseen osoitetaan 1) potilasohjeella, 2) potilaan Kela-kortilla 3) Suomi.fi-valtuuksien sähköisellä apteekkiasiointi –valtuutuksella tai 4) jollakin muulla luotettavalla tavalla, joka osoittaa että henkilöllä on oikeus lunastaa lääke apteekista. Muu luotettava tapa voi olla esimerkiksi potilaan henkilökortti, passi tai ajokortti. Kun ostajalla ei ole mukana potilasohjetta, hänen tulee tietää noudettavan lääkkeen tiedot. Apteekki voi toimittaa potilaan puolesta asioivalle lääkkeet vain, jos tämä osaa riittävän tarkasti (tarkkuus määritellään tapauskohtaisesti, erityisesti PKV-lääkkeiden osalta asiassa tulee olla tarkkana) yksilöidä ostettavat valmisteet. Tarvittaessa mukana voi olla erillinen lista toimitettavista lääkkeistä. Pelkällä potilasohjeella toimitettaessa toimitetaan vain ko. potilasohjeen lääke. Apteekilla on epäselvissä tilanteissa oikeus olla toimittamatta reseptiä, kunnes ostajan oikeus lääkkeen noutamiseen on varmistettu. Jos ostajalla on potilaan antama sähköinen valtuutus apteekkiasiointia varten, ostajan ei tarvitse tietää noudettavan lääkkeen tietoja. Sähköinen valtuutus apteekkiasiointi varten antaa oikeuden hakea potilaan reseptit reseptikeskuksesta, kuten potilaan asioidessa itse apteekissa. Sähköisellä valtuutuksella puolesta-asioiva

henkilö on tunnistettava kuvallisesta henkilöllisyystodistuksesta tai ajokortista. (ks. THL:n ohje [1/2019 Toisen puolesta asioivan henkilön henkilöllisyyden varmistaminen apteekkeissa ja sosiaali- ja terveydenhuollossa](#)).

Sähköisen valtuutuksen voimassaolo tarkistetaan apteekissa [Suomi.fi-valtuuksista](#). Suomi.fi- valtuuksista on mahdollista tarkistaa huoltajan luvalla myös huoltajuussuhde ja oikeus asioida alaikäisen lapsen puolesta. Jos huoltajalla ei ole mukana lapsen Kela-korttia tai potilasohjetta, huoltajuussuhde ja sitä kautta oikeus lääkkeen ostoon voidaan tarkistaa samoin kuin sähköisen apteekkiasiointi – valtuutuksen voimassaolo. Huoltajan henkilöllisyys tulee silloin varmistaa kuvallisesta henkilöllisyystodistuksesta tai ajokortista, kuten sähköisen apteekkiasiointi -valtuutuksen perusteella puolesta-asioiva.

Apteekin oikeus tarkistaa huoltajuussuhde tai muu puolesta-asiointioikeus perustuu hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista annettuun lakiin. Kyseisen lain nojalla apteekkeilla on oikeus käyttää Suomi.fi-valtuuksia, joka välittää organisaatiolle tiedon henkilön oikeudesta asioida toisen puolesta. Puolesta-asiointioikeus päätellään väestötietojärjestelmän ja Väestörekisterikeskuksen ylläpitämän valtuusrekisterin sisältämien tietojen avulla. Väestörekisterikeskuksella on Suomi.fi-valtuuksia tarjotessaan oikeus koostaa ja luovuttaa käyttäjäorganisaatiolle välttämättömät tiedot toimintakelpoisuuden rajoituksen tai toimivaltuuden taikka muun tahdonilmaisun olemassaolon toteamiseksi.

Huomioitava: ”Kelan myöntämää eurooppalaista sairaanhoitokorttia ei käytetä Suomessa, eikä se korvaa Kela-korttia.” <http://www.kela.fi/eurooppalainen-sairanhoitokortti>

9.2. Uudistamispyynnöt apteekissa

Apteekissa reseptin uudistamispyynnön voi esittää potilas itse, sähköisellä apteekkiasiointi – valtuutuksella potilaan puolesta-asioiva tai potilaan kirjallisella suostumuksella asioiva. Tietosuojasyistä uudistamispyyntöä ei voi esittää apteekille puhelimitse.

Apteekki välittää uudistamispyynnön potilaan ilmoittamaan terveydenhuollon yksikköön. Potilas ei voi valita, kenelle lääkäriille pyyntö yksikössä välitetään.

Alueellisesti erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon tulee sopia yleisperiaatteet siitä, mihin terveydenhuollon palveluyksiköihin erilaisten valmisteiden uudistamispyynnöt apteekista välitetään.

Uudistamispyyntö antaa lääkkeen määrääjälle oikeuden hakea ainoastaan uudistettavaksi pyydettävän lääkkeen tiedot Reseptikeskuksesta. Uudistamispyynnössä apteekki voi kuitenkin välittää lääkäriille potilaan antaman suostumuksen kaikkiin potilaan Reseptikeskuksessa olevien tietojen katseluun. Apteekki voi lähettää uudistamispyynnön myös lääkemääräyksestä, johon kohdistuu kielto. Tällöin apteekin on kuitenkin kyettävä hakemaan lääkemääräyksen tiedot lääkemääräyksen tunnisteen perusteella (potilasohje tai Omakannasta tulostettu yhteenvetotuloste.) Apteekissa kysytään potilaalta myös puhelinnumero tekstiviesti-ilmoittamista varten. Potilaalle kerrotaan, että tekstiviestin lähettää Reseptikeskus,

kun terveydenhuolto on käsitellyt uudistamispyynnön, tekstiviestissä on lääkkeen nimi ja että tiedon voi saada myös muulla tavalla terveydenhuollosta. Puhelinnumeron tekstiviestiä varten voi antaa ainoastaan potilas itse apteekissa asioidessaan.

Uudistamispyynnön voi esittää kaikista sähköisistä lääkemääräyksistä (pl. ne reseptit, joihin on asetettu uudistamiskielto), myös PKV-, huumausaine- ja iteroiduista resepteistä. Resepteissä, joihin lääkkeen määrääjä on merkinnyt uudistamiskiellon, apteekkijärjestelmä estää uudistamispyynnön lähettämisen.

Jos potilaan puolesta asioiva haluaa uudistaa reseptin, tarvitaan aina potilaan allekirjoittama suostumus tai sähköinen apteekkiasiointi -valtuutus.

9.3. Suostumukset apteekissa

Apteekki ei tarvitse erillistä suostumusta potilaalta tietojen hakemiseen Reseptikeskuksesta lääkkeen toimittamista varten.

Potilaan suullinen suostumus tarvitaan aina

- yhteenvedon tulostamiseen
- kokonaislääkityksen selvittämiseen
- lääkemääräyksen mitätöintiin
- uusimispyynnön tekemistä varten.

Potilas voi antaa suullisen suostumuksensa tarvittaessa itse, kun hän asioi apteekissa.

Jos potilas on antanut toiselle henkilölle sähköisen valtuutuksen apteekkiasiointi varten, puolesta-asioiva henkilö voi pyytää kaikkia edellä mainittuja toimenpiteitä. Sähköinen valtuutus apteekkiasiointia varten sisältää potilaan suostumuksen yhteenvedon tulostamiseen, kokonaislääkityksen selvittämiseen, lääkemääräyksen mitätöintiin sekä uusimispyynnön tekemistä varten potilaan puolesta sekä resepteihin ja lääkkeisiin liittyvien etuuskien tarkastamisen. Sähköinen valtuutus apteekkiasiointia varten on voimassa kaikissa apteekeissa.

Jos potilaan puolesta asioivalla henkilöllä ei ole sähköistä valtuutusta apteekkiasiointia varten ja hän haluaa tiedon potilaan kokonaislääkityksestä, uudistaa tai mitätöidä reseptin tai pyytää apteekkia tulostamaan potilaalle yhteenvedon, tarvitaan tässä tilanteessa erillinen, potilaan allekirjoittama kirjallinen suostumus.

Potilaan kirjallinen suostumus on joko asiointikertakohtainen tai se on voimassa kolme vuotta nimetyssä apteekissa asioitaessa. Potilas voi antaa samalle ajanjaksolle useita kirjallisia suostumuksia eri apteekeihin.

Myös sosiaali- tai terveydenhuollon palvelunantaja tarvitsee potilaalta kirjallisen suostumuksen apteekissa asiointia varten muihin kuin sähköisinä lääkemääräyksinä olevien lääkkeiden noutamiseen. Suostumukseen liittyvät asiat on kuvattu osiossa *Potilaan suostumukset*.

Potilaan puolesta-asioivan henkilöllisyys tulee varmistaa kuvallisesta henkilöllisyystodistuksesta, ajokortista tai sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan edustaja palvelunantajan henkilökuntakortista. Henkilöllisyys tulee varmistaa aina kun asioidaan sähköisen apteekkiasiointivaltuutuksen tai kirjallisen suostumuksen perusteella. Katso THL:n ohje [1/2019 Toisen puolesta asioivan henkilön henkilöllisyyden varmistaminen apteekkeissa ja sosiaali- ja terveydenhuollossa](#).

9.4. Yhteenveto apteekissa

Yhteenvetoon voi tulostaa eri tietosisällöin.

- Kaikki potilaan sähköiset lääkemääräykset edellisen 30 kuukauden ajalta
- Potilaan kaikki sähköiset lääkemääräykset tietyltä ajanjaksolta
- Toimituskelpoiset potilaan sähköiset lääkemääräykset
- Potilaan valitsemat lääkemääräykset tietyltä ajanjaksolta

Yhteenvetoon tulostuu myös jokaisen sähköisen lääkemääräyksen viivakoodi ja voimassa olevien reseptien viimeisin toimitusajankohta. Yhteenvetoon ei kuitenkaan tulostu potilaan kieltämät lääkemääräykset.

Apteekki voi tulostaa myös jäljennöksen ulkomaanmatkaa varten. [Kts. luku 8.3 Ulkomaan matkaa varten annettava jäljennös](#).

10. Sähköisen lääkemääräyksen korjaus

Laki sähköisestä lääkemääräyksestä edellyttää, että Reseptikeskuksessa olevat potilaan reseptitiedot ovat oikein. Tietojen pitää vastata myös potilaan lääkitystä. Tästä syystä resepti pitää aina korjata, kun siinä on virhe tai määräyksen tiedot eivät vastaa potilaan lääkehoidon toteuttamista esim. annostuksen muuttuessa. Kun lääkemääräystä korjataan, korjaukselle annetaan myös perustelu.

Virheen määräyksessä voi havaita potilasta hoitava lääkäri tai apteekki. Hoitavalla lääkäriä tarkoitetaan ko. ajankohtana potilasta hoitavaa lääkäriä, ei ainoastaan alkuperäisen määräyksen laatijaa.

Annostuksen tai muun määräyksessä olevan tiedon muuttaminen on aina tehtävä korjaamalla lääkityksen perusteena olevaa reseptiä. Korjaamisen sijasta ei saa tehdä uutta reseptiä. Tällöin potilaalla on samasta valmisteesta kaksi määräystä sekä virheellinen että uusi määräys. Kun lääkkeen käyttö lopetetaan kokonaan, resepti on mitätöitävä. Kokonaan toimitettua lääkemääräystä ei kuitenkaan voida mitä-

töidä. Jos kokonaan toimitetun lääkemääräyksen uusiminen ja uudelleen määrääminen halutaan esittää, lääkemääräykseen lisätään korjaamalla uusimiskieltomerkintä. Uusimiskiellon syy esim. potilas on saanut allergisen reaktion lääkkeestä, kirjataan korjauksen perusteluun.

Lääkkeen määrääjä

Hoitava lääkäri voi korjata reseptiä ilman potilaan erillistä suostumusta, kun korjaus tehdään samassa terveydenhuollon toimintayksikössä, jossa lääkemääräys on laadittu. Rajatun lääkkeenmääräämisoi-keuden omaava sairaanhoitaja voi korjata niitä lääkemääräyksiä, jotka kuuluvat sairaanhoitajan rajatun lääkemääräysoikeuden piiriin. Alkuperäinen lääkkeen määrääjä saa korjata määrättyä valmistetta ja määrättyä määrää, jos lääkemääräys on toimittamaton.

Alkuperäinen lääkkeen määrääjä voi korjata itse määräämiään reseptejä potilaan tekemistä kielloista huolimatta. Potilaan kieltämä lääkemääräys voidaan korjata myös siinä terveydenhuollon organisaati-ossa, jossa lääkemääräys on kirjoitettu. Lääkkeen määrääjä voi hakea potilaan kieltämän lääkemäärä-kyksen tiedot lääkemääräyksen tunnisteella, vaikkei hän olisi alkuperäinen lääkkeen määrääjä.

Toisessa toimintayksikössä laaditun reseptin korjaamistarve todetaan pääsääntöisesti Reseptikeskuk-sen tietojen katselussa hoitotilanteessa. Myös apteekki voi pyytää korjausta. Tietojen katselu edellyt-tää potilaan suostumusta, mutta korjaamiseen ei tarvita potilaalta enää erillistä suostumusta.

Lääkkeen määrääjä ei voi korjata potilaan nimeä, henkilötunnusta, vaikuttavaa ainetta, alkuperäisen reseptin määrääjän tietoja, päiväystä eikä reseptin lajia (resepti/ulkomaanresepti). Kaikkia muita re-septin tietoja lääkkeen määrääjä saa korjata. Jos lääkemääräystä on jo toimitettu potilaalle, kauppani-meä, vahvuutta, lääkemuotoa tai määrättyä määrää ei voi enää korjata.

Koska henkilötunnusta ei ole mahdollista korjata reseptiin, henkilötunnuksen vaihtuessa mitätöidään vanhan henkilötunnuksen reseptit ja kirjoitetaan uudet reseptit uudelle henkilötunnukselle. Henkilö-tunnusten yhdistäminen ei ole mahdollista Reseptikeskuksessa, kuten potilastietojärjestelmissä.

Lääkkeen määrääjä vahvistaa tekemänsä korjaukset sähköisellä allekirjoituksellaan.

Jos lääkkeenmäärääjä korjaa toimitusvarattua, varattua tai annosjakelussa olevaa lääkemääräystä, ter-veydenhuollon tulee ottaa yhteyttä ko. varauksen tehneeseen apteekkiin.

Apteekki

Apteekki voi korjata lääkemääräyksessä olevan epäselvyyden tai puutteellisuuden potilasta hoitavan lääkäriin suullisesti antamien ohjeiden perusteella. Apteekki voi korjata lääkemääräyksen annosohjetta, käyttötarkoitusta, SIC-merkintää, erillisselvitystä sekä lääkevaihtokieltoa. Lisäksi apteekki voi korjata muita, ei valmisteeseen liittyviä tietoja, esimerkiksi annosjakelumerkintää.

Kun apteekki korjaa virheellisen lääkemääräyksen, potilaan lääkitystiedot potilastietojärjestelmässä ja Reseptikeskuksessa eivät ole yhtäläiset. Lääkärin tulee tehdä asianmukainen merkintä korjauksesta myös potilastietojärjestelmään välittömästi, kun se on mahdollista.

Lääkettä apteekista toimittava proviisori ja farmaseutti voi tehdä toimituksen yhteydessä tarpeelliset tekniset korjaukset ilman lääkärin lupaa, jos lääkemääräyksen tietosisältö ei muutu, ts. lääkkeen määräjän kirjaama tieto (mm. iterointi, sic-merkintä) siirretään oikeaan tietokenttään tai annosohje kirjoitetaan auki. Apteekki ei voi muuttaa lääkkeen tietoja (mm. vnr, kauppanimi, vahvuus, lääkemuoto), potilaan tai lääkkeen määräjän tietoja.

10.1. Uuden lääkemääräyksen laatiminen annosvahvuuden muuttuessa

Mikäli aikaisemmin laaditun lääkemääräyksen lääkkeen vahvuutta joudutaan muuttamaan ja lääkemääräys on toimitettu osittain, tulee laatia uusi lääkemääräys. Alkuperäinen lääkemääräys tulee olla nähtävissä, jonka vuoksi se mitätöidään hoidollisesta syystä. Lääkkeen vahvuuden muutosta ei siis korjata alkuperäiseen lääkemääräykseen.

10.2. Sähköisen lääkemääräyksen lukitseminen

Kun apteekki ei tavoita potilasta hoitavaa lääkäriä, apteekki lukitsee reseptin odottamaan lääkärin tavoittamista ja virheen korjausta.

Lukitun reseptin voi korjata lääkäri tai apteekki. Lukitus purkaantuu automaattisesti korjauksen yhteydessä. Lukitus voidaan purkaa myös ilman korjausta, kun määräyksessä ei ole virhettä.

10.3. Potilasohje korjatusta lääkemääräyksestä

Korjatusta lääkemääräyksestä voi tulostaa potilasohjeen ainoastaan silloin, kun alkuperäisen määräyksen laatimisesta on kulunut alle 12 tuntia. Tarvittaessa tulostetaan potilaan pyynnöstä yhteenveto.

11. Sähköisen lääkemääräyksen mitätöinti

Laki sähköisestä lääkemääräyksestä edellyttää, että Reseptikeskuksessa olevat potilaan tiedot ovat oikein. Resepti onkin tarvittaessa mitätöitävä sähköisenä määrätyn reseptilääkityksen lopettamisen yhteydessä. Alkuperäinen lääkemääräys merkitään kokonaan toimitetuksi automaattisesti, kun ko. lääkemääräys uudistetaan.

- Potilasta hoitava lääkkeen määrääjä voi yhteisymmärryksessä potilaan kanssa mitätöidä Reseptikeskuksessa olevan toimittamattoman tai osittain toimitetun lääkemääräyksen. Myös apteekki voi mitätöidä reseptin.

- Tehtäessä lääkemääräyksen mitätöinti on lääkemääräykseen liitettävä perustelu toimenpiteelle. Lääkemääräyksen mitätöiminen on allekirjoitettava sähköisesti.
- Mikäli mitätöitävät lääkemääräykset ovat lukittuja, varattuja tai varattuja toimitettavaksi, terveydenhuolto informoi mitätöinnistä em. tilamerkinnän tehnyttä apteekkia esimerkiksi puhelimitse.
- Potilaan kieltämä lääkemääräys voidaan mitätöidä samoin kuin muut lääkemääräykset. Lääkemääräyksen tiedot haetaan Reseptikeskuksesta lääkemääräyksen tunnisteella.
- Lääkemääräys mitätöityy automaattisesti määräyksen saaneen henkilön kuoltua.

11.1. Mitätöinti hoidollisista syistä

Lääkkeen määrääjä voi mitätöidä hoidollisista syistä potilaan sähköisen reseptin yhteisymmärryksessä potilaan kanssa. Rajatun lääkkeen määräämisoikeuden omaava sairaanhoitaja saa mitätöidä myös sellaisia lääkemääräyksiä, joita hänellä ei ole oikeutta määrätä. Lääkkeen määrääjä voi pyytää myös apteekkia mitätöimään lääkemääräyksen, jos hänellä on lupa määrätä ko. valmistetta ja jos hän on sopinut potilaan kanssa lääkemääräyksen mitätöinnistä. Myös apteekki voi mitätöidä lääkemääräyksen potilaan pyynnöstä ilman lääkkeen määräjän suostumusta.

Mitätöinnin tyyppi on tällöin ”Hoidollinen syy” ts. lääkemääräyksen mitätöinti on tehty lääkkeen määräjän, apteekin tai potilaan aloitteesta, kun lääkehoito ei enää ole tarpeellinen.

Kokonaan toimitettua lääkemääräystä ei voi mitätöidä. Jos kokonaan toimitetun lääkkeen uusiminen halutaan estää ja uudelleen määräämistä rajoittaa, lääkemääräyksen tehdään uusimiskieltomerkintä lääkemääräystä korjaamalla. Korjauksen perusteisiin annetaan syy, miksi lääkemääräystä ei saa enää uusia.

11.2. Mitätöinti teknisestä syystä

Lääkemääräys mitätöidään teknisestä syystä, kun lääkäri on kirjoittanut virheellisen lääkemääräyksen tai lääkemääräyksen väärälle potilaalle. Mitätöinti ei edellytä potilaiden suostumuksia. Kun lääkemääräys mitätöidään teknisestä syystä, se ei näy potilaalle myöskään enää Omakanta-palvelussa.

Jos virheelliseen lääkemääräykseen on jo ehditty tehdä toimitus apteekista, lääkemääräyksen mitätöintiä teknisestä syystä ei voida tehdä. Tällöin lääkemääräykselle tehdään mitätöinti hoidollisesta syystä, jotta lääkkeestä ei voida tehdä lisää toimituksia. Lääkemääräyksen tekninen mitätöinti suoritetaan tämän jälkeen Kelan Kanta-palveluissa terveydenhuollon tekemän selvityksen perusteella. (kts. luku 16.2.)

11.3. Mitätöinti potilaan tarkoituksellisesti antamien virheellisten tietojen takia

Lääkemääräyksen laatija ja lääkemääräyksen tallentamisen tehnyt proviisori tai farmaseutti voi tehdä mitätöinnin ilman potilaan suostumusta, jos lääkemääräys on laadittu potilaan tarkoituksellisesti antamien virheellisten tietojen perusteella tai pakottamalla.

12. Lääkemääräyksen uudistaminen

On suositeltavaa, että terveydenhuollon ammattilaiset käyttävät uudistamisen käsitettä puhuessaan keskenään sähköisen lääkemääräyksen uudistamisesta, koska sähköisen reseptin uudistamismääräykset poikkeavat paperireseptin uusimismääräyksistä. Käsitettä uusiminen käytetään puhuttaessa asiasta potilaille.

Sähköinen lääkemääräys uudistetaan laatimalla uusi lääkemääräys Reseptikeskuksessa olevan lääkemääräyksen perusteella.

Lääkkeen määräämiseen oikeutettu voi estää Reseptikeskuksen tallennetun lääkemääräyksen uudistamisen lääketieteellisillä perusteilla sekä silloin, kun lääkemääräys on laadittu potilaan tarkoituksellisesti antamien virheellisten tietojen perusteella tai pakottamalla.

Reseptin uudistamispyynnön voi esittää monella tavalla useassa paikassa:

- Pyyntö terveydenhuollossa muulle kuin lääkkeen määrääjälle
- Pyyntö terveydenhuollossa lääkkeen määrääjälle
- Pyyntö apteekissa
- Pyyntö terveydenhuollon sähköisellä palvelulla
- Pyyntö Omakanta-palvelussa

Uudistamispyyntöjä ei voi pyytää kuitenkaan kirjallisesti. Terveydenhuollon toimintayksikön on kyettävä tunnistamaan potilas.

12.1. Pyyntö muulle kuin lääkkeen määrääjälle

Reseptin uudistamispyynnön muulle kuin lääkkeen määrääjälle voi terveydenhuollossa esittää moni taho.

- Potilas itse
- Potilaan puolesta toimiva henkilö
 - Potilaan huoltaja tai laillinen edustaja
 - Kirjallisella suostumuksella potilaan puolesta toimiva henkilö

- Ilman kirjallista suostumusta potilaan puolesta toimiva henkilö
- Kirjallisella suostumuksella potilaan puolesta toimiva organisaatio

Potilas

Potilas voi esittää uudistamispyynnön terveydenhuollolle puhelimitse tai käymällä terveydenhuollon yksikössä.

Kun uudistamispyynnön vastaanottaja on todennut lääkemääräyksen uudistamista pyytävän täysi-ikäisen tai omia terveysasioitaan hoitamaan kykenevän alaikäisen olevan potilas itse, työntekijä selvittää edelleen seuraavat asiat:

Minkä reseptin potilas pyytää uudistamaan

- Kun potilas ei muista uudistettavan lääkkeen nimeä, työntekijä käyttää potilastietojärjestelmää asian selvittämiseen yhteistyössä potilaan kanssa.
- Kun työntekijällä on reseptin katselukäyttäjän oikeudet, hän voi potilaan suullisella suostumuksella hakea tietoja myös Reseptikeskuksesta.
- Kun potilas pyytää uudistamaan oman huumausaine-reseptinsä, uudistamispyynnön tekijä kirjaa uudistamispyyntöön, miten hän on tunnistanut potilaan.

Voiko reseptistä tehdä uudistamispyynnön

Kun työntekijä tietää, mistä lääkkeestä on kyse, hänen on arvioitava, onko reseptistä mahdollista tehdä uudistamispyyntö siinä terveydenhuollon yksikössä, johon potilas on ottanut yhteyttä. Uudistamispyyntöä ei voida tehdä seuraavissa tapauksissa:

- Alkuperäisen lääkemääräyksen määrittämisestä on kulunut yli 28 kuukautta (2 vuotta voimassa olevat lääkemääräykset) tai 16 kuukautta (vuoden voimassa olevat lääkemääräykset)
- Määräys on kuuriluontoinen valmiste esim. antibiootti, antibioottisilmätipat, yskänlääke, jonka määrääminen edellyttää potilaan tutkimista.
- Potilaan potilaskertomuksessa ei ole mitään merkintöjä uudistettavaksi pyydettyä pitkäaikaisairausten hoitoon käytettävän lääkkeen tehosta ja turvallisuudesta edellisen 16 kuukauden ajalta.
- Alkuperäinen lääkemääräys on määrätty muualla, eikä toimintayksikön käytössä ole riittävää potilaan potilaskertomusta.

- Jos toimintayksikkö ei vastaanota reseptin uudistamispyyntöä, potilaalle annetaan soitto- tai vastaanottoaika yksikköön tai kehoitetaan ottamaan yhteyttä muualle.
- Lääkemääräykselle on asetettu uusimiskielto

Antaako potilas suullisen suostumuksen Reseptikeskuksen kaikkien tietojen katseluun

- Työntekijä kysyy potilaalta suostumusta lääkärille Reseptikeskuksen kaikkien tietojen katseluun uudistamispyynnön käsittelyä varten ja kirjaa annetun suostumuksen uudistamispyyntöön.

Antaako potilas yhteystietonsa tekstiviesti-ilmoittamiseen

- Työntekijä kysyy potilaalta lupaa tekstiviestin lähettämiseksi uudistamisen tuloksesta. Potilasta informoidaan siitä, että tekstiviesti sisältää lääkkeen nimen ja että uudistamispyynnön tulos voidaan ilmoittaa muillakin tavoilla. Työntekijä tarkistaa numeron, johon potilas haluaa tiedon tekstiviestinä.

Mitkä ovat potilaan muut yhteystiedot, kun potilas ei anna yhteystietojaan tekstiviesti-ilmoittamista varten

- Jos potilas ei anna yhteystietojaan tekstiviesti-ilmoittamista varten, työntekijä kysyy potilaalta muut yhteystiedot. Muulla tavalla, pääasiassa soittamalla, uudistamisen tulos ilmoitetaan potilaalle ainoastaan silloin, kun uudistettavaksi otettua reseptiä ei uudisteta hoidollisista syistä. Työntekijä tarkistaa, että potilaan antama muu yhteystieto, esimerkiksi puhelinnumero, on sama kuin potilaan kertomuksessa oleva tieto.

Potilaan puolesta toimiva henkilö

Joku muu henkilö voi esittää uudistamispyynnön potilaan puolesta terveydenhuollolle puhelimitse tai käymällä terveydenhuollon toimintayksikössä. Pynnön esittäjä voi olla potilaan huoltaja tai laillinen edustaja, potilaan kirjallisella suostumuksella toimiva henkilö tai satunnaisesti myös ilman kirjallista suostumusta toimiva.

Potilaan huoltaja tai laillinen edustaja

Kun uudistamispyynnön esittävä muu henkilö on potilaan huoltaja tai laillinen edustaja, lääkemääräyksen uudistamiskäytäntö on sama kuin potilaan pyytäessä uudistamista itse.

Uudistamispyyntöä vastaanottavan tulee varmistua asioijan henkilöllisyydestä ja tarkistaa hänen oikeutensa hoitaa potilaan reseptiasioita potilaan huoltajana tai laillisena edustajana.

Huumausainelääkemääräys voidaan ottaa uudistettavaksi, kun potilas tunnetaan uudistamispyyntöä vastaanottavassa yksikössä.

Huoltaja tai laillinen edustaja voi antaa oman matkapuhelinnumerosa tekstiviestin lähettämiseksi hänelle potilaan reseptin uudistamisen tuloksesta. Häntä on informoitava siitä, että tekstiviesti sisältää lääkkeen nimen ja että uudistamispyynnön tulos voidaan ilmoittaa muillakin tavoilla.

Kirjallisella suostumuksella potilaan puolesta toimiva henkilö

Kun uudistamispyynnön esittää muu henkilö potilaan puolesta potilaan kirjallisella suostumuksella, käytäntö eroaa joiltakin osin siitä, kun potilas pyytää uudistamista itse. Olennaisin ero on, ettei potilaan kirjallisella suostumuksella asioiva voi antaa potilaan matkapuhelinnumeroa tekstiviestin lähettämiseksi uudistamisen tuloksesta.

Uudistamispyynnön käsittelijän pitää varmistua potilaan suostumuksella asioivan henkilön henkilöllisyydestä ja tarkistaa tämän oikeus potilaan lääkitysiasioiden hoitamiseen. Tieto potilaan suostumuksesta löytyy potilastietojärjestelmästä.

Uudistamispyynnön käsittelijä selvittää, mistä reseptistä on kyse. Uudistamispyynnön esittäjän ei tarvitse tietää lääkkeen nimeä. Työntekijä voi käyttää potilastietojärjestelmää asian selvittämiseen, koska pyynnön esittäjällä on oikeus mm. yhteenvedon saamiseen ja sitä kautta potilaan lääkitystietoihin.

Kun työntekijä on sairaanhoitaja, hän voi hakea potilaan tietoja myös Reseptikeskuksesta.

Huumausainelääkemääräys voidaan ottaa uudistettavaksi, kun potilas tunnetaan uudistamispyyntöä vastaanottavassa yksikössä.

Potilaan suostumukseen sisältyy suostumus kaikkien Reseptikeskuksen tietojen katseluun uudistamispyynnön yhteydessä. Suostumus kirjataan uudistamispyyntöön. Uudistamispyynnön hylkäämisestä välitetään tieto soittamalla potilaan puolesta asioivalle henkilölle. Potilaan puolesta asioiva henkilö ei voi antaa potilaan matkapuhelinnumeroa tekstiviestin lähettämiseksi uudistamisen tuloksesta.

Jos toimintayksikkö ei vastaanota reseptin uudistamispyyntöä, potilaan puolesta asioivalle annetaan tarpeelliset ohjeet siitä, miten pitää menetellä.

Ilman kirjallista suostumusta potilaan puolesta toimiva henkilö

Ilman potilaan kirjallista suostumusta reseptin uudistamista voi potilaan puolesta esittää terveydenhuollon toimintayksikölle satunnaisesti joku muukin henkilö. Ilman potilaan kirjallista

suostumusta asioiva ei voi antaa potilaan puolesta suostumusta lääkärille Reseptikeskuksen tietojen katseluun. Hän ei voi antaa myöskään potilaan matkapuhelinnumeroa tekstiviestin lähettämiseksi uudistamisen tuloksesta.

Uudistamispyynnön esittäjän on ilmoitettava uudistamispyyntöä vastaanottavalle työntekijälle potilaan henkilötunnus ja uudistettavaksi pyydetävän lääkkeen nimi. Lääkkeen käyttötarkoituksen tietäminen ei riitä. Työntekijä ei voi käyttää potilastietojärjestelmää uudistettavaksi pyydetävän lääkkeen selvittämiseen tekemällä tarkentavia kysymyksiä uudistamispyynnön esittäjälle, koska tällä ei ole oikeutta saada tietoonsa potilaan terveyttä ja terveystietojärjestelmän käyttöä koskevia asioita.

Uudistamispyynnön käsittelijä ei voi hakea uudistettavan lääkkeen tietoja Reseptikeskuksesta.

Työntekijä selvittää uudistamista esittävältä myös, mihin puhelinnumeroon potilaalle voidaan soittaa, jos uudistettavaksi otettua reseptiä ei uudisteta hoidollisista syistä. Ko. numeroa voidaan hyödyntää myös, kun epäillään väärinkäytöstä.

Huumausainelääkemääräyksen uudistamispyyntöä ei vastaanoteta. Kun kyseessä on PKV-lääke, uudistamispyynnön vastaanottamisessa tulee noudattaa suurta varovaisuutta.

Kirjallisella suostumuksella potilaan puolesta toimiva organisaatio

Kun uudistamispyynnön esittää potilaan kirjallisella suostumuksella asioiva organisaation edustaja, käytäntö eroaa joiltakin osin siitä, kun potilas pyytää uudistamista itse.

Uudistamispyynnön käsittelijän pitää varmistua palvelun tuottajan edustajan oikeudesta potilaan reseptiasioiden hoitamiseen. Tieto potilaan kirjallisesta suostumuksesta löytyy potilastietojärjestelmästä.

Uudistamispyynnön käsittelijä selvittää, mistä reseptistä on kyse. Uudistamispyynnön esittäjän ei tarvitse tietää lääkkeen nimeä. Työntekijä voi käyttää potilastietojärjestelmää asian selvittämiseen, koska potilaan edustajalla on oikeus mm. yhteenvedon saamiseen ja sitä kautta potilaan lääkitystietoihin. Jos työntekijä on sairaanhoitaja, hän voi hakea potilaan tietoja myös Reseptikeskuksesta.

Huumausainelääkemääräys voidaan ottaa uudistettavaksi, koska potilas on tunnistettu organisaatiossa, joka asioi potilaan puolesta.

Potilaan kirjalliseen suostumukseen sisältyy suostumus kaikkien Reseptikeskuksen tietojen katseluun uudistamispyynnön yhteydessä. Suostumus kirjataan uudistamispyyntöön.

Uudistamispyynnön hylkäämisestä välitetään soittamalla tieto organisaatiolle sen edustajan ilmoittamaan puhelinnumeroon. Puhelinnumeron oikeellisuus tarkistetaan uudistamispyynnön vastaanottamisen yhteydessä.

12.2. Pyyntö lääkkeen määräjälle

Potilas voi pyytää reseptin uudistamista käynnin aikana ollessaan kontaktissa lääkkeen määrääjään. Lääkkeen määrääjä uudistaa reseptin välittömästi, eikä erillistä uudistamispyyntöä tehdä. Potilas saa tiedon uudistamispyynnön tuloksesta vastaanotolla.

12.3. Pyyntö apteekista

Apteekista terveydenhuollon toimintayksikköön välitettävät sähköiset uudistamispyynnöt ohjautuvat toimintayksikössä potilastietojärjestelmän avulla automaattisesti potilaan hoidosta vastuussa olevalle lääkärille tai uudistamispyynnöt kohdistetaan lääkärille manuaalisesti.

Potilastietojärjestelmä ohjaa uudistamispyynnön automaattisesti, kun potilaan hoidosta vastuussa olevan lääkärin tiedot löytyvät potilasjärjestelmästä ja automaattinen kohdistus on sallittu.

Kun automaattinen kohdistus ei ole sallittu tai mahdollinen, uudistamispyyntöjen käsittelijä kohdistaa ja siirtää uudistamispyynnöt lääkäreille toimintayksikössä sovittujen sääntöjen mukaisesti.

Uudistamispyyntö pitää käsitellä 8 vuorokauden kuluessa siitä, kun se on tullut terveydenhuollon toimintayksikköön.

Uudistamispyyntöön sisältyy tieto siitä, onko potilas antanut suullisen suostumuksen kaikkien Reseptikeskuksessa olevien tietojensa katseluun ja yhteystietonsa uudistamispyynnön tuloksen välittämiseksi tekstiviestinä.

12.4. Pyyntö sähköisellä palvelulla

Kun terveydenhuollon toimintayksiköllä on käytössä sähköinen palvelu, voi uudistamispyynnön esittää yksikölle sitä kautta. Palvelun on mahdollistettava potilaan luotettava tunnistaminen ja sen tulee käyttää suojattuja yhteyksiä esim. SSL.

Sähköpostia ei saa käyttää reseptin uudistamispyyntöjen välittämiseen.

12.5. Pyyntö Omakannan kautta

Potilas voi tehdä lääkemääräyksestä uusimispyynnön Omakanta-palvelun kautta. Potilas voi pyytää vain sellaisten lääkemääräysten uusimista, joissa ei ole uusimiskielto merkintää ja joka on määrätty viimeisen 28 kuukauden aikana (kaksi vuotta voimassa olevat lääkemääräykset) tai 16 kuukauden aikana (vuoden voimassa olevat lääkemääräykset). Uusimispyynnön voi lähettää vain sellaiseen terveydenhuollon yksikköön, joka ottaa vastaan uusimispyyntöjä. Potilas voi lähettää uusimispyynnön Omakannan kautta mihin tahansa uusimispyyntöjä vastaanottavaan terveydenhuollon yksikköön. Terveydenhuollon yksikkö valitaan listasta paikkakuntaakohtaisesti. Potilas ei voi lähettää uusimispyyntöä suoraan

haluamalleen lääkärille vaan uusimispyyntö osoitetaan esim. terveyskeskukseen tai yksityiselle lääkäriasemalle.

Omakanta ohjeistaa potilasta lähettämään ensisijaisesti uusimispyyntöt häntä hoitavaan terveydenhuollon yksikköön. Lisäksi Omakanta -palvelussa tarjotaan potilaalle sellaista yksikköä uusimispyyntöön vastaanottavaksi yksiköksi, joka on potilaan uusittaviksi valituista lääkemääräyksistä viimeksi lääkettä määrännyt. Potilas voi lähettää itsenäiselle ammatinharjoittajalle uusimispyyntöön vain, jos itsenäinen ammatinharjoittaja on joskus aikaisemmin tehnyt potilaalle lääkemääräyksen ja ottaa vastaan uusimispyyntöjä.

Potilas pyydetään myös antamaan suostumus kaikkien Reseptikeskuksessa olevien lääkemääräysten katseluun sekä antamaan matkapuhelinnumero tekstiviesti ilmoituksen lähettämistä varten. Potilas voi myös seurata lähettämänsä uusimispyyntönsä tilaa Omakannan kautta.

Uudistamispyynnön kohdistaminen/siirtäminen terveydenhuollossa tapahtuu samoin kuten kohdassa ”Pyyntö apteekista”.

13. Uudistamispyynnön käsittely

Lääkkeen määrääjän oikeudet käsitellä uudistamispyyntöjä ovat laajemmat kuin muiden uudistamispyyntöjen käsittelyyn oikeutettujen.

Uudistamispyyntöjen käsittelijä voi

- kohdistaa/siirtää pyynnön potilasta hoitavalle lääkkeen määrääjälle,
- palauttaa pyynnön apteekkiin tai potilaalle Omakantaan
- hylätä pyynnön.

Lääkkeen määrääjä voi

- palauttaa pyynnön
- hylätä pyynnön
- hyväksyä pyynnön.

Uudistamispyyntöjen kohdistamista/siirtämistä on käsitelty kohdassa 11.3. *Pyyntö apteekista*.

13.1. Uudistamisprosessi terveydenhuollossa

- Kun hoitaja toteaa, että potilaan resepti pitäisi uudistaa, hän pyytää potilaalta suullisen suostumuksen kaikkien Reseptikeskuksen tietojen katseluun.

- Uudistamispyynnön käsittelijäkirjaa uudistamispyynnön sekä mahdollisen suostumuksen lääkärille kaikkien Reseptikeskuksessa olevien tietojen katseluun ja kohdistaa pyynnön potilasta hoitavalle lääkkeen määrääjälle.
- Lääkkeen määrääjä käsittelee reseptin uudistamispyynnön.
- Jos lääkkeenmäärääjä ei uudista reseptiä, hän ilmoittaa jatkotoimenpiteistä uudistamispyynnön käsittelijälle aina. Tarvittaessa hän viestii myös uudistamisesta.
- Uudistamispyynnön käsittelijä viestii potilaalle uudistamispyynnön tuloksesta ja mahdollisista jatkotoimenpiteistä.
- Lääke on noudettavissa apteekista, kun uudistamispyyntö on hyväksytty.

13.2. Uudistamispyynnön palauttaminen

Uudistamispyyntöjen käsittelijä voi palauttaa uudistamispyynnön Reseptikeskukseen, kun pyyntö on tullut toimintayksikköön virheellisesti apteekista tai Omakannasta. Myös lääkkeen määrääjä voi palauttaa pyynnön. Palautus on perusteltava. Jos reseptin uudistamispyyntö palautetaan, potilas voi esittää uuden uudistamispyynnön toiseen terveydenhuollon yksikköön. Palautuksen perustelu ei näy Omakannassa eikä apteekissa. Potilastietojärjestelmä voi myös palauttaa väärin terveydenhuollon toimintayksikköön tulleen pyynnön automaattisesti esim. niissä tilanteissa, joissa potilasta ei löydy potilastietojärjestelmästä.

Terveydenhuollon toimintayksikölle esitettyä ja siellä vastaanotettua pyyntöä ei voi palauttaa Reseptikeskukseen. Lääkkeen määrääjä voi kuitenkin siirtää pyynnön takaisin uudistamispyyntöjen käsittelijälle. Viestiin pitää sisällyttää ohjeet siitä, miten käsittelijä toimii ko. tilanteessa.

13.3. Uudistamispyynnön hylkääminen

Uudistamispyyntöjen käsittelijä voi hylätä pyynnön terveydenhuollon toimintayksikössä sovittujen sääntöjen mukaisesti esimerkiksi, kun potilaan tiedoissa ei ole riittäviä merkintöjä uudistettavaksi pyydettyä lääkkeen tehosta ja turvallisuudesta edellisen 16 kuukauden ajalta. Lääketieteellisen harkinnan perusteella hylkäämisen voi tehdä lääkkeen määrääjä.

Kun reseptin uudistamispyyntö hylätään, sen uudistamista ei voi pyytää enää miltään terveydenhuollon toimintayksiköltä.

Jos uudistamispyyntö on tullut Omakannan kautta, potilas ei voi lähettää pyyntöä enää toiseen terveydenhuollon toimintayksikköön.

13.4. Uudistamispyynnön hyväksyminen

Kun lääkkeen määrääjä hyväksyy hänelle kohdistetun uudistamispyynnön, hän hakee uudistettavan määräyksen pohjaksi ko. määräyksen tiedot Reseptikeskuksesta.

Lääkkeen määrääjä hakee tarvitessaan myös potilaan muiden sähköisten lääkemääräysten tiedot. Alkuperäinen resepti merkitään kokonaan toimitetuksi automaattisesti, kun ko. lääkemääräys uudistetaan.

Potilasohje uudistetusta reseptistä

Alkuperäisen reseptin yhteydessä annettu potilasohje koskee myös uudistettua määräystä. Potilaalle saadaan kuitenkin tulostaa uudistamisen yhteydessä uusi potilasohje. Potilasohje tulostetaan pääsääntöisesti ainoastaan, kun potilas on lääkärin vastaanotolla.

13.5. Uudistamispyynnön tuloksen ilmoittaminen

Terveystietojärjestelmän toimintayksikön pitää ilmoittaa uudistamispyynnön hylkääminen potilaalle aina, kun uudistamispyyntö on hylätty hoidollisista syistä. Muissa tapauksissa terveydenhuollon toimintayksikön ei tarvitse ilmoittaa uudistamispyynnön tulosta potilaalle.

Tieto uudistamispyynnön hylkäämisestä välitetään potilaalle tekstiviestinä, kun hän on antanut yhteystietonsa tekstiviestillä ilmoittamiseen. Yhteystietonsa tekstiviesti-ilmoittamista varten antanut potilas saa tiedon myös uudistamispyynnön hyväksymisestä.

Kun potilas ei ole antanut yhteystietojaan tekstiviesti-ilmoittamiseen, tieto uudistamispyynnön hylkäämisestä hoidollisista syistä välitetään potilaalle muulla tavalla, ensisijaisesti soittamalla. Tiedon potilaalle ilmoittaa pääsääntöisesti uudistamispyyntöjen käsittelijä. Kun lääkkeen määrääjä hylkää pyynnön, hänen tulee viestiä käsittelijälle, miten tämä ohjeistaa potilasta toimimaan ko. tilanteessa.

Uudistamispyyntöjen käsittelijän tulee välittää tieto potilaalle kirjeitse potilastietojärjestelmässä olevien potilaan osoitetietojen perusteella, kun potilaan puhelinnumero ei ole tiedossa.

Tieto hylkäämisestä voidaan ilmoittaa potilaalle myös sähköisen palvelun välityksellä, kun potilas on esittänyt uudistamispyynnön tätä palvelukanavaa käyttäen. Omakannassa potilaalle kerrotaan, että *Reseptin uusimispyyntö on hylätty terveydenhuollossa ja että uusimispyyntöä ei voi lähettää uudelleen. Potilasta ohjataan myös tarvittaessa ottamaan yhteyttä terveydenhuoltoon.*

Informointi muulle kuin potilaalle

Uudistamisen tuloksesta ei informoida potilasta, kun hän on kirjallisella suostumuksella oikeuttanut jonkun muun hoitamaan reseptiasioitaan. Tieto uudistamatta jättämisestä ilmoitetaan muulle taholle pääsääntöisesti soittamalla. Tekstiviestiä tähän ei saa käyttää.

Potilaan huoltajaa ja laillista edustajaa uudistamispyynnön tuloksesta informoidaan kuten potilasta itseään.

13.6. Oikeus saada tieto uudistamispyynnön tilasta

Potilaalla on oikeus kysyä uudistamispyynnön käsittelyn etenemisestä ja saada tietää, onko hänen reseptinsä uudistettu, onko pyyntö hylätty tai vanhentunut. Omakannasta potilas näkee uudistamispyynnön tilatiedosta käsittelyn etenemisen.

Asiaa voi kysyä aikaisintaan noin viikon kuluttua siitä, kun uudistamispyyntö on esitetty apteekkiin tai terveydenhuoltoon.

Uudistamispyynnöstä voi kysyä potilas itse tai joku muu potilaan puolesta. Jos kysyjä on potilas itse tai potilaan kirjallisella suostumuksella asioiva taho, kysyjän ei tarvitse tietää lääkkeen nimeä tarkkaan. Jos joku muu taho kysyy asiaa, kysyjän pitää tietää potilaan henkilötunnus ja lääkkeen nimi.

Uudistamispyynnön tilasta voi kysyä soittamalla tai käymällä siinä terveydenhuollon toimintayksikössä, jolle reseptin uudistamispyyntö on esitetty.

Potilas itse voi kysyä uudistamispyynnön tilaa myös muissa terveydenhuollon toimintayksiköissä ollessaan kontaktissa lääkäriin tai sairaanhoitajaan jonkun muun syyn takia. Asiaa voi kysyä myös apteekista.

14. Apteekkisopimuspotilaat

Apteekkisopimuspotilaiden reseptit määrätään myös sähköisellä lääkemääräyksellä.

15. Kotihoito, palveluasuminen tai muu pitkäaikainen asiakassuhde sosiaali- tai terveydenhuollon palveluyksikköön

Kun potilas saa pitkäaikaista ja säännöllistä avo- tai laitoshoidtoa sosiaali- tai terveydenhuollon palveluntuottajan yksikössä lääkehoidon pääasiallisin toteuttaja on joko

- potilas itse tai joku muu henkilö potilaan puolesta (esim. omainen)
- palveluntuottaja ilman kirjallista suostumusta

- sosiaali- tai terveydenhuollon palveluntuottajat ja apteekki potilaan kirjallisella suostumuksella
- apteekki annosjakeluna.

15.1. Asiakkaan / potilaan tunnistaminen

Sosiaali- tai terveyden huollon palveluntuottaja varmistaa asiakkaansa henkilöllisyyden hoitosuhteen alussa.

Huumaavan lääkkeen reseptiin voidaan kirjata kotihoidon potilaan tunnistamistavaksi *Muu ja tieto potilas tunnetaan*.

15.2. Potilas ei täysin ymmärrä sähköistä lääkemääräystä

Potilaslaki edellyttää, että potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Jos potilas ei kykene päättämään hoidostaan, potilaan laillista edustajaa, lähiomaista tai muuta läheistä on ennen tärkeän hoitopäätöksen tekemistä kuultava, jotta saataisiin selville, millainen hoito parhaiten vastaisi potilaan tahtoa.

Sähköisen lääkemääräyksen käyttöön siirtymistä ei voida pitää tärkeänä hoitopäätöksenä, joka edellyttäisi potilasta edustavien muiden tahojen kuulemista asiassa. Sähköinen lääkemääräys mahdollistaa lääkehoidon toteuttamisen mahdollisimmin turvallisesti ja tehokkaasti potilaan parhaaksi. Sähköisen lääkemääräyksen käyttöön voidaan siirtyä, vaikka potilas ei täysin ymmärrä asiaa ja siihen liittyviä suostumuksia.

15.3. Potilas itse tai joku muu henkilö

Kun potilaan lääkeasiat hoitaa potilas itse tai joku muu henkilö potilaan puolesta, resepti-käytännöt vastaavat muun avohoidon käytäntöjä.

15.4. Palveluntuottaja ilman kirjallista suostumusta

Lääkehoidon turvallinen toteuttaminen on vaikeaa, jollei palveluntuottajalla ole potilaan kirjallista suostumusta organisaatiolle sähköisen lääkemääräyksen hoitamiseen. Suostumuksen puuttuminen tarkoittaa, että

- resepti voidaan uudistaa ainoastaan potilaan pyynnöstä
- potilaan suullinen suostumus lääkärille ja sairaanhoitajalle Reseptikeskuksen tietojen katseluun on kysyttävä potilaalta jokaista katselukertaa varten
- yhteenvetotuloste voidaan tulostaa ainoastaan potilaan pyynnöstä.

15.5. Lääkityksen muuttaminen ilman lääkärin vastaanottoa

- Hoitaja arvioi, että potilaan lääkitystä pitäisi muuttaa.
- Hoitajan on pyydettävä Reseptikeskuksen tietojen katseluun potilaalta suullinen suostumus.
- Hoitaja viestii lääkärille havaintonsa ja potilaan mahdollisen suostumuksen Reseptikeskuksen tietojen katseluun.
- Lääkäri tekee tarvittavat muutokset potilaan lääkitykseen ja resepteihin.
- Lääkemääräyksen mitätöintiin tehdään yhteisymmärryksessä potilaan kanssa.
- Lääkäri viestii muutoksista tarvittaessa hoitajalle erikseen. Muutokset hoitaja näkee myös potilaan lääkitystiedoista.

15.6. Uudistaminen palveluntuottajan asiakkailta

- Sosiaali- tai terveydenhuollon palveluntuottajan ja apteekin toteuttama potilaan lääkehoito sähköisillä lääkemääräyksillä edellyttää potilaan kirjallista suostumusta kaikille toimijoille. Suostumukseen liittyvät asiat on kuvattu kohdassa *Potilaan suostumukset*.
- Suostumukseen tulee sisältyä palveluntuottaja, potilaan lääkeasioista ko. organisaatiossa vastaavan työntekijän nimi ja yksikön puhelinnumero sekä apteekin tiedot

Uudistamisen käynnistämisestä voi vastata joko palveluntuottaja tai apteekki. Käytäntö riippuu palveluntuottajan ja apteekin välisestä sopimuksesta.

Kun **palveluntuottaja** on vastuullinen toimija uudistamispyynnön tekemisessä:

- Hoitaja toteaa potilaan reseptin uudistamistarpeen.
- Hoitaja kirjaa uudistamispyynnön potilastietojärjestelmään ja kohdistaa pyynnön potilasta hoitavalle lääkärille.
- Hoitaja merkitsee pyyntöön potilaan suostumuksen kaikkien Reseptikeskuksessa olevien tietojen katseluun, jos potilastietojärjestelmä ei tee sitä automaattisesti.

Kun **apteekki** on vastuullinen toimija uudistamisessa:

- Apteekki toteaa potilaan reseptin uudistamistarpeen
- Apteekki lähettää uudistamispyynnön potilaan hoidosta vastaavan terveydenhuollon toimintayksikön palveluyksikköön.

- Apteekki merkitsee pyyntöön potilaan suostumuksen kaikkien Reseptikeskuksessa olevien tietojen katseluun.

Lääkäri käsittelee reseptin uudistamispyynnön.

- Kun lääkäri ei uudista reseptiä, hän ilmoittaa jatkotoimenpiteistä palveluntuottajan edustajalle aina. Tarvittaessa hän viestii myös uudistamisesta.
- Hoitaja viestii potilaalle uudistamispyynnön tuloksesta ja mahdollisista jatkotoimenpiteistä.
- Lääke on toimitettavissa apteekista, kun uudistamispyyntö on hyväksytty.

15.7. Asiakkaan lääkkeiden noutaminen apteekista

- Palveluntuottaja noutaa lääkkeet apteekista tai apteekki toimittaa lääkkeet palveluntuottajalle. Käytäntö riippuu palveluntuottajan ja apteekin välisestä sopimuksesta.
- Palveluntuottajan työntekijä todistaa apteekissa oikeutensa lääkkeiden noutamiseen henkilökuntakortilla tai muulla palveluntuottajan ja apteekin yhteisesti sopimalla tavalla. Palveluntuottaja voi jättää apteekkiin myös tilauslistan seuraavaa noutokertaa varten.
- Apteekki toimittaa lääkkeet saamiensa tilausten perusteella.
- Lääkkeet toimitetaan potilaalle joko palveluntuottajan jakamina tai alkuperäispakkauksina.

16. Potilaan lääkitys osastohoidon aikana

Vuodeosastolla potilaan lääkehoidon toteuttamiseen ei käytetä sähköisiä lääkemääräyksiä, eikä sähköinen lääkemääräys muuta osastohoidon aikaisen lääkehoidon kirjaamista potilastietojärjestelmään. Sähköisen lääkemääräyksen käyttöönotto edellyttää kuitenkin vuodeosastoille uusia toimintamalleja ja kirjaamiskäytäntöjä potilaan tullessa avohoidosta osastohoitoon ja potilaan kotiutuessa.

Sähköisestä lääkemääräyksestä informointi siirryttäessä osastohoitoon

Potilaan vuodeosastolle vastaanottava työntekijä informoi potilasta suullisesti ja kirjallisesti sähköisestä lääkemääräyksestä ellei häntä ole aiemmin informoitu. Työntekijä merkitsee potilastietojärjestelmään informaation annetuksi potilaalle. Työntekijä merkitsee informaation annetuksi myös, jos potilas kertoo saaneensa informoinnin jo aiemmin jossakin toisessa toimintayksikössä.

Suullinen suostumus Reseptikeskuksen tietoihin

Lääkkeen määrääjä ja muut hoitoon osallistuvat ammattihenkilöt tarvitsevat potilaan suullisen suostumuksen kaikkien Reseptikeskuksen tietojen katseluun. Potilaan suostumus on voimassa koko hänen ko. osastojakson ajan.

Suostumusta voi pyytää lääkäri, sairaanhoitaja tai joku muu potilaan hoitoon osallistuva. Jos potilas ei pysty itse antamaan suostumusta, suostumuksen voi antaa myös potilaan laillinen edustaja. Kotihoitoon/palveluasumisen asiakkaan mahdollisesti antama kirjallinen suostumus on voimassa myös suostumuksessa nimetyn terveydenhuollon toimintayksikön vuodeosastoilla. Suostumukset kuvataan tarkemmin osiossa Potilaan suostumukset.

Tieto potilaan antamasta suullisesta suostumuksesta ko. osastojakson ajaksi kirjataan potilastietojärjestelmään.

Potilaan aiempi lääkitys

Potilaan aiemmin käyttämä lääkitys kartoitetaan mahdollisimman tarkkaan osastolla toteutettavan lääkehoidon suunnittelua ja toteuttamista varten.

Potilaan lääkityksen kartoittamiseen voidaan käyttää useita keinoja. Työ vaatii huomattavaa tarkkuutta, koska tietoa on saatavilla eri muodossa monesta lähteestä.

- Toimintayksikön potilastietojärjestelmässä saattaa olla tietoa potilaan lääkityksestä. Lääkelistan ajantasaisuus tulee arvioida.
- Hoitava lääkäri tai muu hoitoon osallistuva ammattihenkilö hakee tietoja Reseptikeskuksesta potilaan suullisella suostumuksella.
- Hoitava lääkäri, muu potilaan hoitoon osallistuva ammattihenkilö selvittää lääkitystä potilaalta, potilaan omaisilta tai muulta potilaan hoitoon osallistuvalla taholta, esim. kotihoito.
- Potilaan lääkitys ilmenee lähetteestä.
- Potilas tuo osastolle tullessaan luettelon käyttämistään lääkkeistä, kuten osastojen potilaskutsuissa ohjeistetaan.

Tietoa tarvitaan erityisesti potilaan vuodeosastolle tulohetkellä käyttämistä lääkkeistä sekä reseptilääkkeitä (sähköiset lääkemääräykset, muut lääkemääräykset) että muista.

Usein on hyödyllistä tietää myös, mitä kuuriluonteisia lääkkeitä potilas on käyttänyt joitakin aikoja ennen osastolle tuloaan. Edelleen on huomattava, että potilaan käyttämä lääkitys saattaa poiketa lääkityksestä, jota hänen pitäisi noudattaa.

Potilaan lääkelista vuodeosastolla

Osastohoidon aikaisesta lääkityksestä ei tehdä sähköisiä lääkemääräyksiä

Sähköisenä määrättyjen lääkkeiden käsittely lääkelistoilla vaihtelee potilastietojärjestelmittäin. Potilastietojärjestelmästä tulee kuitenkin aina ilmetä, onko potilaan lääke määrätty sähköisenä lääkemääräyksenä.

Lyhytaikaisen osastohoidon ajaksi ei ole syytä mitätöidä potilaan sähköisiä lääkemääräyksiä.

Potilaan kotiuttaminen

Kotiutuksen yhteydessä lääkäri suunnittelee potilaalle jatkoa varten lääkehoidon ja tekee lääkehoidon toteuttamisen edellyttämät lääkemääräykset.

Uusista reseptilääkkeistä lääkäri laatii tarvittavat lääkemääräykset.

Reseptilääkkeiden, joiden käyttö jatkuu osastojakson jälkeen, lääkemääräykset korjataan ja tarkistetaan tarvittaessa esimerkiksi annostuksen osalta. Tarvittaessa lääkäri uudistaa sähköiset lääkemääräykset.

Ne sähköisellä lääkemääräyksellä määrätyt lääkkeet, joita potilaan ei tule käyttää osastojakson jälkeen, lääkäri mitätöi viimeistään tässä vaiheessa. Mitätöinti tehdään yhteisymmärryksessä potilaan kanssa.

Tulosteet potilaalle

Uusista sähköisistä lääkemääräyksistä tulostetaan potilasohje.. Myös uudistetuista lääkemääräyksistä olisi suositeltavaa tulostaa potilasohje.

Kotiuttamisen yhteydessä potilaalle voidaan tulostaa myös yhteenveto helpottamaan lääkehoidon toteuttamista kotona.

Edelleen pitää harkita, tarvitseeko potilas tulosteen myös lääkkeiden jako-ohjeista.

17. Potilaan oikeudet

Potilas voi tarkistaa omat Reseptikeskuksessa olevat tietonsa Omakannan kautta. Henkilö näkee Omakannan kautta itselleen määrättyjen sähköisten lääkemääräysten ja niiden toimittamistietojen lisäksi sen, mitkä terveydenhuollon yksiköt ja apteekit ovat katsoneet ja käyttäneet hänen Reseptikeskuksessa olevia tietojaan.

Omakannasta kerrotaan potilaalle lyhyesti sähköisen lääkemääräyksen suullisessa informoinnissa ja laajemmin kirjallisessa potilasesitteessä. Potilaan erityisesti pyytäessä terveydenhuollon henkilöstö voi opastaa häntä ko. palvelun käytöstä.

Omakanta-palvelun lisäksi potilaalla on

- tarkastusoikeus Reseptikeskuksessa ja Reseptiarkistossa oleviin tietoihinsa
- oikeus saada itseään koskevat virheelliset tiedot korjatuksi sekä
- tiedonsaantioikeus ns. lokitietoihin.

17.1. Potilaan tarkastusoikeus

Tarkastusoikeuden perusteella potilaalla on oikeus saada tarkastaa, mitä tietoja hänestä on tallennettu Reseptikeskukseen. Reseptikeskuksen rekisterinpitäjänä Kela luovuttaa potilaalle hänestä tallennetut tiedot. Potilas voi jättää tarkastuspyynnön omiin tietoihinsa kirjallisesti tarkastuspyyntölomakkeella, sähköpostitse tai suullisesti. Tarkempia ohjeita on saatavissa <https://www.kela.fi/tietosuoja>.

Kirjallista tarkastuspyyntöä varten on saatavissa lomake Kelan Kanta-Ekstranetistä. Terveydenhuollon toimintayksikön tulee huolehtia siitä, että lomakkeita on tarvittaessa palveluyksiköissä käytettävissä.

Lomakkeen täyttämisestä ja toimittamisesta Kelaan huolehtii potilas. Potilas voi kuitenkin jättää tarkastuspyynnön myös terveydenhuoltoon tai apteekkiin, joilla on velvollisuus toimittaa se Kelaan. Lomake postitetaan tavallisena postilähetyksenä. Käsittelystä ei saa periä potilaalta maksua, eikä asiaa kirjata potilaan kertomukseen.

Pyyntö toimitetaan lomakkeessa olevaan osoitteeseen.

Potilaalla on oikeus tarkastaa myös antamansa kirjalliset suostumukset. Tarkastuspyynnön voi esittää vapaamuotoisella allekirjoitetulla pyynnöllä. Tarkastusoikeuden toteuttaa asianomainen terveydenhuollon toimintayksikkö tai apteekki, jossa suostumuslomakkeita säilytetään.

17.2. Oikeus saada itseään koskevat virheelliset tiedot korjatuksi

Potilaalla on oikeus saada itseään koskevat virheelliset tiedot korjatuksi, jos hän havaitsee omissa Reseptikeskuksessa olevissa tiedoissaan virheitä.

Kun virheellinen tieto perustuu lääkkeen määräjän merkintään, potilas osoittaa korjausvaatimuksen merkinnän tehneelle lääkkeen määräjälle tai terveydenhuollon toimintayksikölle, jossa virheellinen merkintä on tehty.

Lomake korjaamisvaatimusta varten on saatavissa Kelan Kanta-Ekstranetistä. Terveydenhuollon toimintayksikön tulee huolehtia siitä, että lomakkeita on tarvittaessa palveluyksiköissä käytettävissä.

Asianomainen lääkkeen määrääjä tekee tarvittavat korjausmerkinnät, jos tiedon korjaaminen on mahdollista. Korjauksesta ei tehdä potilaskertomukseen erillistä merkintää. Jos lääkkeen määrääjä ei pysty tekemään tarvittavia korjauksia, reseptin kykenee korjaamaan ainoastaan Kela.

Tällöin toimintayksikön tulee toimittaa Kelalle kirjallinen toimeksianto perusteluineen tiedon korjaamiseksi sekä potilaan korjaamisvaatimus.

Mikäli toimintayksikkö katsoo, ettei korjaamiselle ole edellytyksiä, potilaan korjaamisvaatimus ja toimintayksikön kirjallinen selvitys asiasta toimitetaan Kelalle kieltäytymistodistuksen antamisen harkintaa varten. Potilas voi kieltäytymistodistuksen saatuaan saattaa asian vielä tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi.

Tarvittaessa potilaan korjaamisvaatimus ja toimintayksikön selvitys asiasta toimitetaan lomakkeessa olevaan osoitteeseen.

Vaatimuksen käsittelystä ei saa periä potilaalta maksua.

Virheellisen merkinnän korjaamiseen liittyvät asiakirjat toimitetaan korjauksen jälkeen terveydenhuollon toimintayksikön arkistoon säilytettäväksi 12 vuodeksi.

17.3. Potilaan oikeus lokitietoihin

Tiedonsaantioikeuden perusteella potilaalla on oikeus saada ns. lokitiedot eli tietoa siitä, mitkä terveydenhuollon yksiköt ja apteekit sekä ketkä henkilöt ko. organisaatioissa ovat katselleet ja käsitelleet potilaan Reseptikeskuksessa tai Reseptiarkistossa olevia tietoja. Potilas voi tehdä pyynnön lokitietopyyntölomakkeella tai ottamalla yhteyttä puhelimitse tai sähköpostitse Kelan kirjaamoon. Lisätietoja: <https://www.kela.fi/tietosuoja>

Lomake Reseptikeskuksen lokitietojen saantia varten on saatavissa Kelan Kanta-Ekstranetistä. Terveydenhuollon toimintayksikön tulee huolehtia siitä, että lomakkeita on tarvittaessa palveluyksiköissä käytettävissä.

Lomakkeen täyttämisestä ja toimittamisesta Kelaan huolehtii potilas. Potilas voi kuitenkin jättää allekirjoitetun lokitietolomakkeen myös Kelan toimipisteeseen, terveydenhuoltoon tai apteekkiin, joilla on velvollisuus toimittaa se Kelaan. Lomake postitetaan tavallisena postilähetyksenä Kelaan. Käsittelystä ei saa periä potilaalta maksua, eikä asiaa kirjata potilaan kertomukseen. Pyyntö toimitetaan lomakkeessa olevaan osoitteeseen.

Omakanta -palvelun avulla henkilö saa tiedon siitä, mitkä terveydenhuollon yksiköt ja apteekit ovat katsoneet ja käsitelleet hänen Reseptikeskuksessa olevia tietojaan. Myös Sähköinen resepti Euroopassa -palvelun käytöstä syntyneitä tietojen luovutuksia eli ulkomaalaisten apteekkien tekemiä hakuja voi seurata Omakanta -palvelun kautta. Omakanta ei näytä yksittäisen lääkärin tai muun reseptejä katsel-

leen henkilön nimeä. Poikkeuksena tähän on kuitenkin yksityisessä terveydenhuollossa toimivien itseenäisten ammatinharjoittajien sekä yksityiskäytössä selainpohjaisella reseptisovelluksella lääkkeitä määrävien lääkäreiden nimitiedot. Jos lääkkeen määrääjä ei toimi jonkun organisaation nimissä vaan omalla nimellään, niin Omakanta näyttää reseptin luovutuslokiteiedoissa kyseisen lääkärin tiedot.

Jos potilas on saamiensa lokitetietojen perusteella sitä mieltä, että hänen tietojensa on katsottu tai käsitelty ilman riittäviä perusteita, hän voi lisäksi tehdä selvityspyynnön tietojensa käytön perusteista Kelalle, terveydenhuollolle tai apteekkiin.

18. Toiminta häiriötilanteissa

Lääkehoidon jatkuvuus ja turvallisuus eivät saa vaarantua häiriö- ja poikkeustilanteissa.

Häiriö- ja poikkeustilanteissa toimitaan Kelan toimintaohjeiden mukaisesti

<http://www.kanta.fi/fi/web/ammattilaisille/hairiotilanneohje>

Terveydenhuollon toimintayksikössä, apteekit mukaan lukien, sähköiseen reseptiin liittyvä häiriötilanne aiheutuu pääasiassa kolmesta syystä:

- käytössä olevan potilas- tai apteekkitietojärjestelmän tai
- Reseptikeskuksen toimintahäiriöstä tai
- tietoliikenteen häiriöstä.

Näissä häiriötilanteissa noudatetaan yksikön omia häiriötilanteita varten laadittuja ohjeita, jotka on kuvattu organisaation ***Oma-ouunnitelmas***. Ohjeet tulee tarkistaa ja päivittää säännöllisesti ***Oma-ouunnitelman mukaisesti***.

Toiminta sosiaali- tai terveydenhuollossa

Häiriötilanteiden aikana reseptit laaditaan joko atk-, paperi- tai puhelinlääkemääräyksenä. Häiriötilanteissa kaikki reseptien tiedot kirjataan potilastietojärjestelmään. Jos häiriö koskee potilastietojärjestelmää tai yhteyttä potilastiedon arkistoon, tehdään kirjaus järjestelmään häiriötilanteen päätyttyä. Lääkkeen määrääminen muulla tavalla kuin sähköisenä lääkemääräyksenä on aina perusteltava. Syy paperi- tai puhelinreseptin kirjaamiseen voi olla:

- tekninen häiriö
- kiireellinen lääkehoito poikkeustilanteessa
- muu syy
- erityislupavalmiste

Lääkkeen määräjän on kirjallisessa ja puhelinlääkemääräyksessä lisäksi aina kerrottava lääkemääräyksen laatimipaikka (organisaatio) sekä kerrottava onko kyseessä lääkkeen käytön aloitus (kyllä/ei).

Jos häiriötilanteessa käytetään paperireseptilomakkeita, kirjataan perustelu paperireseptin käytölle sille varattuun kohtaan.

Häiriötilanteessa huumausaineresepit määrätään huumausainelomakkeella. Tällöin perustelu paperireseptin käytölle kirjataan huumausainelomakkeeseen annosohjeelle varattuun kenttään.

Eurooppalaista lääkemääräyslomaketta voi käyttää niissä häiriö- ja poikkeustilanteissa, joissa ei voida tulostaa Sähköisen reseptin jäljennöstä ulkomaan ostoa varten.

Puhelinlääkemääräyksellä saa määrätä PKV-lääkettä vain pienimmän pakkauskoon verran.

Toiminta apteekissa

Apteekin velvollisuutena on tallentaa häiriö- ja poikkeustilanteissa paperisena tai puhelimitse määrätyt reseptit Reseptikeskukseen lääkkeen toimittamisen yhteydessä. Velvoite koskee 1.1.2017 ja sen jälkeen annettuja reseptejä.

Mikäli häiriötilanne on yksittäistä apteekkia koskeva, apteekki ohjaa asiakkaan toiseen apteekkiin, jos se ei osoittaudu asiakkaalle hankalaksi.

Mikäli yhteys Reseptikeskukseen on katkennut, apteekissa pyritään selvittämään Reseptikeskuksessa oleva asiakkaan lääkemääräyksen sisältö olemassa olevista dokumenteista (potilasohje, yhteenveto tai aikaisemmin toimitettuun lääkepakkaukseen kiinnitetty tarra) siten, että apteekissa voidaan yksiselitteisesti varmistua asiakkaalle toimitettavan lääkkeen, lääkemuodon ja vahvuuden sekä lääkkeen annosteluohjeen oikeellisuudesta.